

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Napoleonský obchodní zákoník a obchodní
soudnictví ve Francii**

Zpracovala: Iveta Strachotová

Plzeň 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni 15. březen 2014

.....
Iveta Strachotová

Touto cestou bych ráda poděkovala panu JUDr. et PhDr. Stanislavovi Balíkovi za odborné vedení a velmi cenné rady a připomínky poskytnuté v průběhu psaní práce.

Obsah:

Úvod	5
1. Vývoj obchodního práva ve francouzském království	7
1.1. Pojem obchodní práva a vznik obchodního práva.....	7
1.2. Obchodní právo v období raného středověku.....	8
1.2.1. Feudální uspořádání a postoj k obchodu.....	9
1.3. Vývoj obchodního práva v pozdním středověku	16
1.4. Vývoj obchodního práva od roku 1789 a v 19. Století.....	22
2. Systematika obchodního zákoníku	27
2.1. Sepsání Obchodního zákoníku.....	27
2.2. Systematika a členění obchodního zákoníku.....	30
3. Přehled novel do dnešních dnů	33
3.1. Přehled novel v první polovině 19. století.....	33
3.2. Přehled novel ve druhé polovině 19. století.....	34
3.3. Přehled novel v první polovině 20. století.....	35
3.4. Přehled novel ve druhé polovině 20. století.....	35
3.5. Přehled novel v 21. století.....	38
4. Vybrané právní instituty a jejich porovnání s právní úpravou v České republice	42
4.1. Základní přehled o vývoji akciových společností a akcií.....	42
4.2. Akciové společnosti a akcie v Obchodním zákoníku z roku 1807....	42
4.3. Akciové společnosti a akcie v současném Obchodním zákoníku....	45
4.4. Akciové společnosti a akcie podle české platné právní úpravy.....	47
4.5. Porovnání české a francouzské právní úpravy.....	49
5. Vývoj obchodního soudnictví ve Francii	51
5.1. Historie obchodního soudnictví ve 12. až 18. století.....	51
5.2. Obchodní soudnictví v 19. století.....	58
5.2.1. Soudní soustava obchodních soudů.....	58
5.2.2. Kompetence obchodních soudů.....	61
5.2.3. Průběh soudního řízení před obchodními soudy.....	63
5.2.4. Průběh řízení před odvolacím soudem.....	65
Závěr	67
Resumé	68
Seznam použité literatury	69

Úvod

Hlavním cílem mé práce je seznámit čtenáře s vývojem obchodu a obchodního práva a řešení sporů v rámci obchodního soudnictví ve Francii v období středověku a novověku. Zejména bych se chtěla zaměřit na právní úpravu obchodního práva obsaženou v Obchodním zákoníku z roku 1807.

Domnívám se, že tato problematika nebyla doposud řešena v jiných diplomových pracích a není tak veřejnosti příliš známá. Většinou se autoři zaměřují na obsah Občanského zákoníku z roku 1804, který je zmiňován poměrně často v českých publikacích věnujících se právním dějinám a vývoji občanského práva.

Pro výběr tohoto tématu mě vedl především můj zájem o francouzské dějiny, přičemž mezi mé nejoblíbenější období patří doba vlády krále Ludvíka XIV., právě revoluční doba a následně období vlády a život Napoleona Bonaparteho. Dalšími důvody co mě vedly k výběru tohoto tématu je láska, kterou chovám k Francii a k francouzskému jazyku. Velmi ráda Francouzskou republiku navštěvuji a seznamuji se postupně s každým koutem jejího území a s odlišnými zvyky jednotlivých krajů.

V první kapitole se chci zaměřit na vývoj obchodu a právní úpravu obchodní činnosti v průběhu feudalismu až po novověk, s tím, že se pokusím vylíčit celou problematiku i na příkladech a pod vlivem dobového myšlení a společenského uspořádání. Při tvorbě úvodní kapitoly jsem vycházela z několika knih, ale nejvíce mě inspirovala kniha od Paula Didiera, Philippa Didiera s názvem *Droit commercial*, kterou zejména uvádím v poznámkách pod čarou.

Na první kapitolu naváží druhou kapitolou, ve které rozeberu podrobně proces sepsání Obchodního zákoníku, způsob členění a systematiku Obchodního zákoníku včetně jeho stručného obsahu. V přehledu novel zmapuji nejvýznamnější novely Obchodního zákoníku od roku 1814 až do dnešního platného Obchodního zákoníku, přičemž uvedu i několik doprovodných právních předpisů, které s obchodním právem souvisejí.

V rámci čtvrté kapitoly nazvané vybrané právní instituty a jejich porovnání s českou právní úpravou, jsem si vybrala za konkrétní právní institut, kterému se chci v této kapitole věnovat, je akciová společnost a akcie. Nejprve se snažím představit historii akciových společností a volně navazují na úpravu obsaženou

v Obchodním zákoníku z roku 1807 a nakonec uvádím úpravu v současném francouzském Obchodním zákoníku, kterou porovnáám s ustanoveními upravujícími akciovou společnost a akcie v české platné právní úpravě obsažené v zákoně o obchodních korporacích a občanském zákoníku. V poslední kapitole se zaměřuji na problematiku obchodního soudnictví od dob středověku až do první poloviny 19. století.

1. Vývoj obchodního práva ve francouzském království

1.1. Pojem obchodní práva a vznik obchodního práva

Obchodní právo se zrodilo ve středověku a rozvíjelo se do dnešní podoby až především ve 20. století¹. Výraz obchodní právo se objevil na konci 18. století a používal se od počátku 19. století. Po vydání obchodního zákoníku Napoleonem se pojem plně vžil do praxe a je zachován dodnes.

Před dnešním pojmem „obchodní právo“ se užíval původně latinský výraz „jus“ nebo „de consuetudo mercatorum“ nebo-li, právo nebo zvyky obchodníků. Za staré královské doby, kdy téměř veškeré učení včetně zákonodárství vznikalo na půdě kostelů a klášterů se užívalo kanonické právo. Vesničané, prostý lid a taktéž obchodníci ze třetích zemí si sebou přinášeli místní zvyky a právo své země, což mnohdy tvořilo překážky v obchodních vztazích².

První zárodky obchodního práva můžeme spatřovat na počátku roku tisíc, kdy většina populace žila na venkově a byla spjata se svou zemí tak, že půda jin poskytovala hlavní způsob obživy, na polích pěstovali plodiny, lovili zvěř, a z kůže si šili oblečení, chovali domácí zvířata, byli odkázáni téměř sami na sebe. S růstem měst se postupně začal vyvíjet obchod, vznikaly malé trhy, otevřely se hranice pro cizí obchodníky především z východu, avšak stále šlo o velkou vzácnost a většina venkovského obyvatelstva se do měst nedostala. Postupem času se města zvětšovala, síť tržišť se rozšiřovala a vesničané měli přístup na trhy, a mohli tak prodávat nadbytečnou úrodu, domácí zvířata, výrobky, tato změna tak jako v ostatních zemích trvala i ve Francii několik století. Obchodní právo je doprovázeno rozsáhlou, v dnešním slovníku, „tržní politikou“.

Za bývalé monarchie „velkoobchodníci, maloobchodníci a bankéři“ nebyli nazýváni ještě jako obchodníci, ale označovali se podle dobového slovníku velmi různorodě např. „kupci, trhovci, hokynáři apod. Přístup k profesi kupce však nebyl dostupný volně všem, podmínky se velmi často měnily a byly přísné. Proto, aby se stal člověk kupcem, musel projít učením, vykonat zkoušku a na závěr se

¹ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 13, ISBN: 9782717849097

² Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 2, ISBN: 9782717849097

zapsat do „uzavřené společnosti obchodníků“, k čemuž můžeme připodobnit v českých zemích cechy řemeslníků a obchodníků. Společnost obchodníků bylo místo, kde se sdružovali „mistři kupci“ a jejich učni. Členové společnosti museli dodržovat pravidla svého řádu v daném městě či vesnici, tím byl člen vázán vůči své společnosti, a proto nemohl vykonávat své povolání v jiném městě. Až do druhé poloviny 17. století se členové společnosti řídili svými řády, v každém městě měli odlišná pravidla, tuto roztržštěnou úpravu se pokusil sjednotit edikt z roku 1673 vyhlášený Ludvíkem XIV. Edikt byl rozčleněn do pěti částí. První část upravovala osobní statut kupců a podmínky pro přístup k profesi. Druhá část vymezovala základní principy, kterými se řídily Společnosti kupců. Jelikož hojně užívaným prostředkem k placení v obchodních vztazích v té době byly směnky, tak třetí část byla zasvěcená úpravě směnek. Čtvrtá část obsahovala pravidla pro případ úpadku a poslední část stanovila, že pro řešení sporů z obchodních vztahů jsou kompetentní obchodní soudy a obsahovala pravidla pro řízení před soudy.

Revoluce z roku 1789 sebou přinesla korporace a proklamaci, že „všichni mohou vykonávat volně a svobodně své povolání, umění nebo řemeslo v roce 1804 Občanský zákoník poskytl obecné právo všem občanům, které zrušilo staré obyčeje a partikularismus v zákonech. O tři roky později byla přijata ucelená úprava obchodního práva vtělená do Obchodního zákoníku, který převzal v široké míře nařízení z roku 1673 a nařízení z roku 1680 upravující námořní obchod, které byly vydány za vlády Ludvíka XIV³. Taktéž do Obchodního zákoníku byla, doplněna ustanovení týkající se námořního obchodu o část, upravující pozemní přepravu zboží před naloděním.

V průběhu 18. století se začaly zakládat obchodních burzy, avšak byla zde absence přesných pravidel pro jejich vznik a provoz, teprve až Obchodní zákoník upravoval základy burzovního práva.

1.2. Obchodní právo v období raného středověku

Budeme zde hovořit o období raného až pozdního středověku, které můžeme datovat přibližně od roku tisíc do poloviny 15. století, taktéž označováno jako

³ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 3, ISBN: 9782717849097

období feudální. Veškerý ekonomický život a společenský život se v té době odehrával v rámci jednotlivých panství, na něž bylo území rozděleno, což mělo za následek rozdrobení a oslabení centrální moci. Myšlení a tehdejší společenské postoje byly spojeny s učením v katolických kláštorech, víra byla brána jako skutečná „opora západního světa“.⁴ Církev neměla přátelských postoj ke kupectví, kupce považovala za lichváře, a kupectví bylo podle ní ďábovým dílem.

1.2.1. Feudální uspořádání a postoj k obchodu

Od pádu římského císařství v roce 444 přežívala velká anarchie, až na výjimku krátké obrody Karolinské dynastie. Po této anarchii se se zrodil nový pořádek. Neboť ve stavu stálého nebezpečí, ve kterém se nacházela Evropa, nebylo možné zajistit potřeby státu, proto bylo nutné postupně vytvořit rozsáhlý systém osobních vztahů, založených na rozvrstvení společenských tříd, tato výstavba se dnes nazývá pojmem „feudální společnost“ nebo „společnost panství“. Feudální systém převládal v průběhu celého středověku a nebyl překonán ani revolucí z roku 1789. Byl založen na dvou formách a to na lénu a panství⁵. Léno v podobě určitého území bylo svěřeno do správy vazala, tj. věrného pobočníka pána například knížete, a ten jej spravoval, avšak nesměl při správě překračovat svá oprávnění a své postavení, které mu pán svěřil, avšak mnohdy se stávalo, že vazal zneužil své pravomoci a chtěl se titulovat za pána, což vedlo k častým potyčkám někdy až válkám o moc mezi pánem a vazalem. Na rozdíl od práv vazala, kníže disponoval výlučnými výsadami, které náležely pouze jemu, týkaly se především těžby nerostných surovin, stanovení a vybírání daní, ochrana a řešení sporů mezi nevolníky.

Pro řešení sporů se používaly, dnes již pro právní myšlení, zavrženíhodné prostředky. Jako důkazních prostředků bylo využíváno „božích soudů“ neboli ordálů, jako způsob ručení byli bráni rukojmí, na kterých se věřitel směl uspokojit, v případě, že dlužník nedostal svých závazků, typické byly propadné zástavy a další. Největší volnost a samostatnost v rámci soudobé společnosti byla ponechána klášterům. Půda v okolí kláštera patřila mnišskému řádu, jehož členové ji sami obhospodařovali, takže kláštery byly jakýmsi samosprávnými jednotkami.

⁴ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 14, ISBN: 9782717849097

⁵ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 15
ISBN: 9782717849097

Na zbylém území a obyvatelstvem byl však suverénem jedině kníže či král, jen on byl hlavním zákonodárcem, výběřčím daní a také nejvyšším soudcem.

Velmi zajímavý byl vztah mnichů a představených „božích domů“ neboli klášterů a kostelů, k obchodu a ke kupecké profesi, tak například velmi, na tu dobu, pokrokovou myšlenku vyjádřil okolo roku 1020 biskup Laonský Adalbéron, „že jedině dům Boží přináší pokoj velké většině obyvatel, nevolníkům, vesničanům pracujících na půdě, že to je pramen bohatství a života. Odtud pochází moc rytířů a knížat, králů na celém světě. Jen v takovém společenském uspořádání se najde i kousek místa pro kupectví. Veškeré bohatství, které král získá, má být přerozdělováno potřebným“. Tedy nejen, že biskup připustil, že kupectví je potřebné, ale také vyjádřil potřebu podpory chudých, která se začala prosazovat v zákonodárství teprve až v druhé polovině 19. století. Avšak pokud se vrátíme do velmi raných dob tak zjistíme, že klerici ostře vystupovali proti obchodu, tak například půjčky považovali za lichvu a prohlašovali, že se jedná o zavrženíhodné jednání. Po koncilech v Aix-la-Chapelle a kapitule z období vlády Karla Velikého tj. v letech 780 – 806, byli dokonce postihováni vyloučením z církve i věřící pokud lichvařili nebo i ti co si půjčovali, obdobné myšlenky byly hlášány též na koncilu v Pavii v roce 850 atd. Jak se ukázalo později, tento zákaz půjček pouze překážkou v rozvoji obchodu, protože půjčka byla nezbytným prostředkem jistoty například pro rolníky, kteří v případě špatné sklizně, si půjčkou zajistili přežití do další úrody. Vyobcování z církve pro půjčku od lichváře, se netýkalo pouze dětí nebo osob duševně chorých a šlechty.⁶

Z neznámějších teologů a myslitelů středověku je vhodné zmínit svatého Tomáše Akitánského, který se narodil na počátku 13. století (udává se asi rok 1225) v Neapoli a zemřel v roce 1274. Svůj život zasvětil dominikánskému řádu, byl velmi vzdělaný a pokrokový, proto jeho myšlenky byly převzaty o několik století později a vtěleny do Kanonického zákoníku z roku 1917. Jeho filozofii ovlivňovaly také světské záležitosti, velmi se zajímal o probíhající revoluci obchodu v Itálii, a začal si klást otázku „zda obchodní činnost a soudnictví mohou být v souladu s myšlením křesťanů?“ Svůj postoj na tuto otázku vyjádřil několika

⁶ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 16, ISBN: 9782717849097

stránkami v rozsáhlém díle „Myšlenky křesťanů“, kdy oproti svým předchůdcům, byl o něco, více tolerantnější. V díle uvádí, že je sice kupectví nečestné a zavrženíhodné, ale jde o nutné zlo, proto se musí do určité míry tolerovat⁷. Z této myšlenky svatý Tomáš vyvodil principy, za jakých podmínek může být obchod tolerován. Podmínkou při prodeji zboží musí být dodržování tzv. „spravedlivé ceny“, značným pokrokem bylo přijetí potřeby půjčování peněz, avšak podotýkal, že půjčka musí být bez úročená a bez poplatků za její poskytnutí, dlužník měl použít půjčku na účel, na který si vypůjčil. Cena za totéž zboží by měla být stejná pro každého kupujícího. Na závěr uvedl, že smluvní strany musí stejné postavení.

Svatý Tomáš též vyloučil koupi zboží za účelem jeho dalšího prodeje. Koupené zboží mělo sloužit pouze ke spotřebě či užívání. Dále se v díle zabýval otázkou, zda provozování kupectví škodí městům nebo je naopak potřebné. Tuto otázku opřel o polemiku, ve které srovnává dítě s kupectvím, kdy uvádí, že „*tak jako novorozeně nemůže žít ani růst bez mléka, tak město nemůže mít početné obyvatelstvo bez potravy*“. Podle Tomáše byly dvě možnosti, které by zajistily život ve městě. První způsob spočívá, v tom, že se spolehne na úrodnost kraje a budeme pěstovat vše sami, vše co je potřebné pro lidský život. Druhý způsob spočívá ve využití obchodu, prostřednictvím kterého, se produkty potřebné pro život přivezou z ostatních krajů. Tomáš zastával spíše první myšlenku, ale na druhou stranu přiznával, že obchod zajišťuje větší rozmanitost a výběr⁸.

V průběhu 8. až 10. století obchod téměř vymizel. Hlavní příčinou tohoto stavu bylo stěhování germánských národů, přičemž Germáni vytlačili římské právo a tradice. Změna nastala na počátku desátého století a pokračovala i v dalším století. První místem, kde obroda obchodu vznikla, byla Itálie a pokračovala přes celou Evropu až do Francie. Důvodů, které vedly ke znovuzrození obchodu, bylo několik, znovuosídlení měst, pohyb cizinců na cestách, znovu se obnovil směnných obchod, a lidé se začali zajímat o obchod a nové feudální uspořádání společnosti.

Hlavními místy, kde probíhalo znovuzrození obchodu, byla města. Města

⁷ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 21, ISBN: 9782717849097,

⁸ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 23, 24, ISBN: 9782717849097

si uchovala úzké spojení s venkovem, protože venkov byl hlavní zdroj potravy. Za hradbami se skrývali obyvatelé hradu, měšťané, kteří těžili z práv, které jim pánové, buď biskupové, nebo baroni poskytli na jejich území a patřili do třídy svobodných občanů. Většinu z počtu obyvatelstva města tvořila třída nesvobodných, služebnictvo, nevolníci. Svobodní a nesvobodní lidé v průběhu století vedli mezi sebou boje, nevolníci se bouřili, protože mnohdy neměli co jíst, a svobodní manipulovali a využívali nesvobodné obyvatele, aby měli větší moc a bohatství.

Ulice měst se plnily stánky, obchůdky, bylo zde nepřetržitě velmi živo, od úsvitu až do soumraku. Děti a ženy obdivovaly nabídku obchodů, pozorovaly zákazníky, pány nebo další boháče, a davy procházejících tudy. Kožešníci vystavovali nejhezčí kousky kožichů a kožešin z bílé nebo černé jehněčiny, z kun, hermelínové pláště apod., kořenářství nabízelo omamný „ráj vůní“, pláteníci, zlatníci, hospůdky, které lákaly k posezení a nalévaly obilné pivo nebo víno a k jídlu jste si mohli pochutnat na dobře prosolených slanečcích.

Právě v rámci trhů došlo k postupnému oživení obchodu a ke vzniku obchodních zvyklostí, na trzích se prodávaly produkty z venkova. Trhy se konaly celoročně, ale pouze v určité dny a hodiny. Na trzích byla k dostání celá škála zboží a výrobků včetně dobytku. Trhy však nesly sebou nevýhody v podobě hluku, špíny, nepořádku a často velkého zápachu. Kromě trhů postupně v průběhu se začaly objevovat ve větších městech malé obchůdky, nebo spíše jakési dílny, protože své výrobky dílny neprodávaly, ale pouze je tam vyráběly, například se jednalo o pekaře, řezníky, krejčí, zlatníky a další.⁹ Postupně se však z řemeslných dílen staly obchody, avšak měly stanovenou přesnou otevírací dobu. Teprve až od 18. století směly být obchody otevřeny každý den bez omezení. Zajímavostí je, že podle barev a tvarů oken se rozlišovaly konkrétní řemesla, tak například hodináři měli okna zelená, lékaři okna bílá a podobně.

Již v té době se myslelo na ochranu kupujících před nekalými praktikami kupců, za tímto účelem se během trhů pohybovali mezi stánky tzv., městští dohlížitelé. Řemeslníci nemohli vykonávat své povolání volně a samostatně. Byli spojeni v „spolcích řemeslníků“. Důvodem bylo zachování v rovnosti příležitostí

⁹ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 27, ISBN: 9782717849097,

a majetku mezi všemi. Každé řemeslo mělo svá vlastní pravidla a omezení, např. soukeníci směli prodávat pouze krepovou látku a sukno nebo rybáři z povodí Seiny směli lovit pouze na řece Seině. Každý řemeslnický spolek směl mít omezené množství materiálu a nástrojů, například spolek tkalců vlastnil maximálně čtyři nebo šest tkalcovských stavů. Počet dělníků v dílnách byl, pevně stanoven vnitřními řády již od 13. století. Často také dílny nesměly překročit nařízením královským určenou maximální produkci, pro zajímavost v Paříži ve čtvrti Sainte Genevieve ve 14. století řezníci měli stanovený počet kusů dobytku určeného k porážce¹⁰.

Města lákala obchodníky z ciziny. K dojednání obchodů mezi místními kupci a cizinci sloužili osoby, které dnes označujeme jako obchodní zprostředkovatele, avšak na rozdíl od dnešního významu, byl zprostředkovatel i jakýmsi placeným průvodcem, a za služby mu náležela odměna. V pozdějších dobách byli zprostředkovatelé vybírání a pověřování od vedení města, aby také dohlíželi na cizince, aby dodržovali své závazky a, tak se stali ze zprostředkovatelů i trochu veřejní úředníci.

Do Obchodního zákoníku byli ve smyslu obchodních zprostředkovatelů zařazeni zprostředkovatelé peněz, nebo-li směnárníci, kteří měli ze zákona výhradní právo ke směňování peněz. Obchodní zákoník uváděl další osoby, které se mohli vyskytovat v obchodně právních vztazích, například oceňování zboží a výrobků prováděli znalci, dále se dodavatelé museli řídit při své činnosti, ustanoveními upravujícími přepravování zboží, pojistitelé uzavírali pojistky za přítomnosti notářů, kteří ověřovali pravost podpisů. Notáři ověřovali pojistné sazby pro cestovatele na moři či na řece. Tlumočnickům náleželo výhradní právo překládat, v případě sporu u soudu dělali tlumočníky, překládali texty oznámení, listiny, konosamenty, smlouvy a všechny další obchodní úkony, které bylo nutné přeložit a podobně.

Obchodní činnost v průběhu 13. a 14. století, sebou nesla spoustu potíží a nesnází. Během přepravy zboží museli kupci čelit často bandám lupičů, mnohdy si zachránili pouze svůj holý život. Cesty byly též v případě deštivého počasí špatně sjízdné a přeprava trvala dlouho, neznámo docházelo ke znehodnocení

¹⁰ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 28, ISBN: 9782717849097,

zboží. Ve 14. století již sami kupci mnohdy nepřepřavovali své zboží, ale přepravu zajišťovali převozníci a z převoznictví se vytvořila samostatné povolání.

Dalším problémem, který doprovázel kupectví, bylo nejednotné platidlo. S Karolínskou dynastií se sice ražení mincí stalo výsadou královské moci, ale razily se královské mince pouze pro určité území. Mince se razily tedy nejen v královských mincovnách, ale i v tzv. mincovnách hrabských jako tomu bylo v Champagne o ve městech Provins a taktéž v mincovnách biskupských, které se nacházely ve městech Troyes, Meaux, Sens, Chalons-sur-Marne či Reims. Tento stav přetrvával až do druhé poloviny 13. století. Za vlády krále svatého Ludvíka byly zřízeny výhradně královské mincovny, které měly právo razit mince, avšak přesto až do 19. století, kolovaly v oběhu z různých druhů a z ciziny. Nutno podotknout, že na mincích ať už zlatých, stříbrných nebo ražených jako mince královské, nebyl vyražen popisek s hodnotou mince, a hodnota každé mince závisela na hmotnosti zlata nebo stříbra, jelikož každá mince byla jinak tlustá, a nebyla dokonale kulatá ani rýhovaná, protože technika ražení byla na nízké úrovni. Mince byly nedostatečným, řekněme brzdícím prostředkem placení pro směnný obchod¹¹.

K míšení mincí docházelo na trzích. Ve 13. století se konaly většinou pouze příležitostné trhy zvané jarmarky. Pro každé město byl stanoven konkrétní den v týdnu a délka trvání jarmarku. Mezi nejznámější a nejdůležitější trhy té doby patřily jarmarky v kraji Champagne. Do měst v Champagne se sjížděli kupci z evropských kupeckých velmocí zejména ze severní Itálie a z Flander a Nizozemí. Nejznámější jarmarky se konaly ve městech Lagny-sur-Marne, Bar-sur-Aube, Provins, Troyes a v Novém Provins a v Novém Troyes. Každý z těchto jarmarků trval dva měsíce a místo konání se měnilo po dvou měsících. Kupecké karavany to těchto měst přicházely z celé Evropy v průvodech a s ozbrojenou ochrankou. Obchodování na trzích mělo zaužívanou proceduru, přičemž v prvních čtyřech týdnech kupci vyjednávali, uzavírali obchody a další čtyři týdny měli na úhradu svých závazků a na převzetí zboží. V průběhu obchodních jednání hráli důležitou roli směnárníci, kteří poskytovali půjčky, udávali hodnotu zlatých kovů a kamenů, vypisovali směnky, dohlíželi nad splácením směnek a vykonávali další

¹¹ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 29, ISBN: 9782717849097

činnosti s tím související.

Z příležitostných jarmarků se vyvinuly stálé trhy s různými komoditami. Do známosti se zapsaly obilné trhy, které se pravidelně konaly od 12. století v Paříži na třech místech, a to v přístavu Greve a v přístavu de l'École, kam lodě přivážely obilí z Brie, Boubonnais, z Picardie a podobně, v období velké bídy přivážely obilí z cizích měst z Rouen a Le Havru, které v té době patřily Anglii. Třetím místem konání obilných trhů bylo náměstí Halles, nacházející se uprostřed Paříže, známé také jako „břicho Paříže“. Kromě těchto třech největších a nejproslulejších obilných trhů, se proslavily malé, ale za to důležité pekařské trhy. Pekaři usídlení ve středu města, byli pověřeni pečením chleba o gramáži nejméně tří liber, což kdybych přepočítala na dnešní váhovou jednotku, tak by šlo o chléb o váze 1,5 kg, tento chléb byl označován jako „malý chléb“ a pekaři jej směli prodávat přímo v pekárně. Oproti tomu pekaři z předměstských částí Paříže a pekaři jarmareční pekli tzv. „velký chléb“, a prodávali jej pouze na pekařských trzích a to dvakrát týdně, na patnácti místech Paříže.¹²

S rozšířením půjček a směnek a neplněním svých závazků rostl počet dlužníků.¹³

Pro řešení dluhů vzniklých na trzích se uplatňoval pro všechny trhy v kraji Champagne společný postup vymáhání dluhů. Pokud existovaly důvodné obavy, že dlužník se dlužník bude vyhýbat placení, pak měl věřitel právo se obrátit na úředního dohlázeatele trhu, aby zajistil dlužníka a jeho majetek nebo pouze dlužníkův majetek. V případě, že byl, postižen pouze dlužníkův majetek musel dlužník zaplatit dlužnou částku a byl propuštěn na svobodu, pokud se dlužník provinil stejným způsobem již několikrát, nebo jeho dluhy dosahovali vysoké sumy, tak byl uvězněn a z jeho majetku byl uspokojen dluh věřitele popřípadě více věřitelů. O dalším osudu takového dlužníka rozhodovali všichni dlužníkovi věřitelé hlasováním. Během rozhodování věřitelů o propuštění uvězněného dlužníka na svobodu, spravoval dlužníkův majetek soudem určený správce majetku, můžeme říci, že se dnes jedná v naší právní úpravě o insolvenčního správce, který měl na starosti soupis veškerého dlužníkova majetku, v případě, že věřitelé dlužníkovi propustku neudělili, jeho majetek byl rozprodán úředním

¹² Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 46, 47 ISBN: 9782717849097

¹³ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 30,31, ISBN: 9782717849097

dohlížitelem. Zisk z prodeje byl rozdělen mezi věřitele v poměru výše jejich pohledávek, přičemž věřitelé, jejichž pohledávka byla zajištěna ručením, dnes podle českého insolvenčního práva zajištění věřitelé, měli přednost. Stejná procedura byla také uplatňována na neplatiče daní.

Tento zastaralý systém vymáhání dluhů, byl v průběhu 14. a 15 století zmodernizován, tím, že byla zavedena lhůta, do níž musel dlužník svůj dluh splatit tj., lhůta splatnosti, před touto lhůtou věřitel nesměl činit žádné návrhy na zajištění majetku či dlužníka. Další změna proběhla v zajištění majetku dlužníka, dohlížitel byl povinen veškerý dlužníkův majetek sepsat a nenakládat s ním, než obdržel rozhodnutí soudu o předlužení dlužníka, poté směl prodat dlužníkův majetek a z výtěžku uspokojit věřitele.

Věřitelé se směli při vymáhání svých pohledávek od dlužníků obrátit na obchodní soud. Toto právo náleželo též kupcům z ciziny.

Nejtypičtějším platebním prostředkem se stala v průběhu 14. století směnka a tento jev přetrvával i v období novověku. Její podstata tkvěla ve dvou důvodech, byla oficiálním platebním prostředkem a byla neúročená a tudíž dovolená, prostřednictvím směnek bylo umožněno nakupovat na dluh. Další výhodou směnek byla jejich vyšší bezpečnost, jelikož kupci sebou nemuseli převážet velké obnosy peněz při dlouhých cestách.¹⁴

1.3. Vývoj obchodního práva v pozdním středověku

Pozdní středověk můžeme ohraničit obdobím od roku 1453 po bitvu u Castillon, která ukončila Stoletou válku a zajistila vítězství francouzské monarchie nad anglickou do roku 1789, tedy Velkou francouzskou revolucí. Po dlouhou dobu, ekonomika zůstávala z velké části závislá na venkovské výrobě, avšak postupem let byla ovlivněna novými objevy, novými obchodními stezkami, především se obchod otevřel na východ tj., do Indie, Číny. Vznikly nové obchodní trasy v Anvers, Amsterdamu a Londýně, které potlačily dominantní postavení Benátek a Janova a dalších středomořských měst. Došlo k posílení královské moci, uvolnění myšlení.

¹⁴ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 36 ISBN: 9782717849097

Společnost byla stále rozčleněná na jednotlivé společenské třídy, ale s tím rozdílem, že od 17. století byla doplněna třída měšťanů o zámožné obchodníky. Obchodníky zařazení do této třídy, nebyli jen velkoobchodníci, ale i kupci, kteří vlastnili malé městské krámy, později označovaní jako maloobchodníci, nebo bankéři.

V tomto období se z některých bohatých kupců staly uznávané a ctěné osoby, které nejenže významně působily ve světě obchodu, ale také se mnohdy zapojovaly a ovlivňovaly politický a společenský život. Mezi nejznámější velkoobchodníky ve francouzském království se zapsal například Jacques Coeur a z italské Florencie pocházel velký kupecký rod Médicisjských, který byl úzce spojen s francouzským královstvím, jelikož dvě dcery z tohoto rodu měly za manžele francouzské krále¹⁵.

Váženou pozici však měli také maloobchodníci nebo též označovaní jako venkovští kupci, kteří ve městech vlastnili pouze malé krámky a spíše prodávali na vesnicích, kromě toho půjčovali i sedlákům a rolníkům peníze, takže vystupovali i v roli „vesnických“ bankéřů.

Maloobchodníci nejvíce působili na trzích ve městě Beauvais v kraji Motte, kde prodávali své zboží a nakupovali lněná plátna od řemeslníků z Beauvais, z kraje Picardie a Vermandois. V pozdním středověku zejména na konci 18. století byly trhy ve městech postupně vytlačovány krámy, které již nabízely různý sortiment zboží, tak například v Paříži, pokud jste chtěli koupit zlatou, stříbrnou nebo hedvábnou látku, museli jste jít do ulice Feures a do čtvrti le Petit-Pont, protože pouze tam vyráběli soukeníci tyto luxusní látky, za to běžné látky byly k dostání u soukeníků v ulicích Saint Honoré, Saint-Antoine, de la Harpe, Saint-Jacque, na náměstí Maubert. Krámy měly svou otevírací dobu.

Zajímavostí bylo z hlediska tehdejšího právního myšlení, že obchodní činnost ani krám, ve smyslu dnešního „závodu“ nebyl součástí osobního vlastnictví kupce, v případě jeho smrti obchodní činnost automaticky nepřecházela na dědice a ani krám nebyl součástí soupisu majetku po zůstaviteli. V soupise byl uveden pouze osobní majetek zemřelého kupce, především vybavení domu, peníze a podobně. Mezi nejvýznamnější kramáře v Paříži patřili

¹⁵ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 40 ISBN: 9782717849097

prodejci drahých látek, koření, klenotů, kožešin a nakonec vína¹⁶.

Oproti maloobchodníkům velkoobchodníci obchodovali i s obchodníky ze zahraničí, takže se neomezovali pouze na území města, dalším rozdílem byl rozdíl v rozsahu prodeje a nákupu zboží. Zboží a výrobky nakupovali přímo u výrobců. Velkoobchodníci jak už jsem uvedla v textu výše, byli velmi zámožní a uznávaní. Velkoobchodnická činnost byla mnohem náročnější, pro založení bylo nutno mít dostatečný kapitál a nesla sebou větší rizika než maloobchodnický provoz, pro zajištění provozu si najímali dělnickou sílu, proto, aby jedna osoba nenesla všechnu odpovědnost sama, velkoobchodníci zakládali společnosti o více členech a tím rozprostřeli rizika mezi sebe.

Aby si velkoobchodnické rodiny pojistili svůj vliv na poli obchodu a mnohdy zvětšili své bohatství, tak používali své děti jako prostředek k dosažení těchto cílů, tím, že své dcery a syny spojovali sňatkem s dětmi jiných i zahraničních velkoobchodnických rodů, zejména z Itálie a ze Španělska. Nezřídka se však stávalo, že se navzájem brali bratřenci se sestřenicemi a dokonce v některých případech i nevlastní sourozenci, což mělo za následek plození postižených a jinak degenerovaných dětí i po několik generací.

Jako příklad budoucí velkoobchodnické rodiny mohu uvést bratry Jean Pelleta narozeného roku 1694 a jeho bratra Pierre Pelleta, přišli jako chudáci z jejich rodného města Rouergue a usídlili se Jean v Bordeaux a Pierre na Martinique, přidruženého pro obchod s ostrovy, Pierre vyvážel třtinový cukr, barvicí rostliny pro textilní průmysl jako bylo indigo, orelana a podobně, kakao a kávu, kterou kupovali kupci z ostrova nebo vysoce postavení z řádu Dominikánů.

Jeho bratr Jean tyto produkty přeprodoval do Holandska do města Cadix, také do Francie zejména do Toulouse, do Lyonu, a současně Jean kupoval zase v Holandsku, v Anglii a ve Španělsku zboží z řeznictví například solené hovězí, mouku, vína, sádlo, látky a oblečení, které zpět posílal Pierrovi nákladní lodí své společnosti a Pierre toto zboží z dovozu prodával urozeným zákazníkům mezi nimiž byli například markýz ze Champigny, generál z Martinique, hlavní zmocněnec Legouxovi, který zajistil bratrům Pelletovým stálý zisk, tím, že mohli obchodovat a stali se vlastníky několika domův Bordeaux, půdy v okolí a poté

¹⁶ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 41 ISBN: 9782717849097

v roce 1735 i členy královského dvora, tedy šlechtici. Po návratu Pierra do Francie se společnost obou bratrů přejmenovala na společnost Larroque.¹⁷

Na konci 16. století vznikaly obchodní sítě, přičemž do čela jednotlivých poboček byli dosazováni obchodním vedením zástupci, kteří byli oprávněni řídit danou filiálku společnosti. Další novinkou 16. století, byl zrod manufakturní výroby. V počátcích šlo spíše o rodinné dílny v čele s mistrem a několika tovaryši. O dvě století později se z těchto rodinných manufakturních dílen vyvinuly manufaktury, ve kterých probíhaly veškeré fáze výroby, přičemž v čele stál již, v dnešní slova smyslu, podnikatel, který dohlížel na práci svých dělníků, vyplácel mzdu, řídil nákup materiálu a zajišťoval odbyt svých výrobků. Během průmyslové revoluce se modernizovala technika a technologické postupy v továrnách. Do řad obchodníků patřili taktéž bankéři, jejichž činnost se začala dostávat do popředí až v průběhu 17. a 18. století. Známymi bankéři této doby byli například pánové Samuel Bernard nebo Thomas Legendre.

K trhům a krámkům v 18. století přibylo nové místo, na kterém se uskutečňovaly obchody, tímto místem byla pařížská Burza, která byla zřízena ediktem ze dne 24. září roku 1724. Na chod Burzy podle ediktu, dohlížel královský úředník, u vstupních dveří Burzy stáli strážci, kteří zajišťovali pořádek na Burze. Edikt dále vymezoval přesná pravidla pro obchodování na Burze, otevírací dobu Burzy, přičemž začínalo se na ní obchodovat od 10 hodin ráno až do 1 hodiny odpoledne. Burza byla vyhrazená velkoobchodníkům, kupcům, bankéřům, finančníkům, směnárníkům a měšťanům a dalším osobám vlivným, kteří byli trvale usazeni v Paříži, avšak ženám byl vstup na Burzu odepřen. Obchody se uzavíraly prostřednictvím směnek, cenných papírů, obchodních papírů a podobně. Edikt zakazoval všem jednotlivcům vyjednávat a uzavírat smlouvy ve městských domech, hotelech, kavárnách, kabaretech, hospodách a taktéž na ulicích města a na pařížských předměstích. Vyjednávání a obchodování na Burze mělo vliv na ceny zboží, ceny dopravy a podobně.¹⁸

Období novověku bylo poznamenáno novým obchodním směrem zvaným merkantelismus. Obchodní myšlení merkantelistů spočívalo v tom, že bohatství

¹⁷ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 43 ISBN: 9782717849097

¹⁸ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 48, 49 ISBN: 9782717849097

národa tkví v zásobách zlata nebo drahých kovů. V těchto myšlenkách královská moc řídila hospodářství. Byly zakládány královské manufaktury a královské obchodní společnosti. Problémovým bodem bylo řízení královských financí, stát příliš vydával z pokladny a zpět se již peníze nevracely, proto již nezbývaly prostředky na vybudování nových královských cest, které byly pro obchodní dopravu velmi důležité.

Taktéž stále chyběla jednotná psaná pravidla, která by upravovala obchodní činnost, přetrvávaly obchodní zvyklosti a praxe, které byly v každé části francouzského království odlišné, což napomáhalo k podvodům a vzniku sporů. Ze všech stran obchodníků a kupujících byly slyšet stížnosti. Tomuto stavu udělal přítrž až ministr financí Colbert za vlády Ludvíka XIV., na jehož popud velkoobchodník a učenec Jakub Savary sepsal královské nařízení, které bylo vydáno v březnu roku 1673, jež obsahovalo přesná pravidla pro obchodní činnost kupců a velkoobchodníků. Nařízení bylo publikováno na sídle v Saint-Germain-en-Laye a vžil se pro něj název „Savaryho zákoník“. Savary je také autorem velmi zajímavého komentáře k nařízení s názvem „Skvělý velkoobchodník“.

Toto nařízení vymezovalo hlavní povinnosti kupců, velkoobchodníků a bankéřů jednajících osobně nebo za třetí osobu. Upravovalo jednotlivé typy obchodních společností, a to veřejnou osobní společnost, komanditní společnost, společnost akciovou. Nařízení ponechalo koloniální obchodní společnosti a přineslo několik úprav v rámci správy těchto společností. Pro založení veřejné a komanditní společnosti museli společníci sepsat společenskou smlouvu a vznik společností byl spojen až zaregistrováním v seznamu.

Dále upřesňovalo podmínky pro platnost obchodních smluv, povinné náležitosti směnek a podobně. Postupně se vžívaly nové principy v úpravě směnek. Směnky mohly být převáděny rubopisem, což byla poznámka výstavce směnky na rubu směnky, na základě které byla postoupena třetí osobě. Nařízení v jednom ze svých článků stanovilo, že všichni řemeslníci, umělci a kupci, velkoobchodníci mohou působit pouze buď to v korporacích anebo v jiných společenstvích sdružující členy určité profese. Tímto článkem celá obchodní činnost a její vykonavatelé dostali pod dohled ze strany království zejména ministra financí a současně pod svou ochranu, jelikož pro výkon některých činností mohli získat obchodníci výhradní právo v podobě licence nebo patentu,

tím si získali na trhu monopolní postavení, přičemž ostatní kupci nemohli daný výrobek vyrábět či provozovat určitou činnost. Nařízení z roku 1673 obsahovalo obecnou právní úpravu obchodu.

O několik let později, tj., v roce 1682, bylo dokončeno druhé královské nařízení, které vymezovalo zvláštní právní pravidla pro námořní obchod. Nařízení upravující námořní obchod se velmi osvědčilo a značně se obchodníky užívalo, oproti tomu nařízení z roku 1673 bylo velmi kritizováno a na konci vlády Ludvíka XIV. byl podán návrh na přepracování. Návrh novely nařízení z roku 1673 byl však dokončen až po pádu království v období Velké francouzské revoluce. Návrh vznikl z podnětu kancléře Miromesnila. Přijetí návrhu zastavily revoluční boje, po nástupu císaře Napoleona posloužil návrh jako podklad komisi, která byla pověřena sepsáním Obchodního zákoníku¹⁹.

Až téměř do konce 18. století se museli obchodníci, řemeslníci a umělci sdružovat ve společnostech a spolcích, tento přežitek byl překonán teprve roku 1776, kdy tehdejší ministr financí Turgot zahrnul do preambule nařízení prohlášení, že během několika měsíců dojde ke zrušení těchto společenství či spolků a že budou nahrazeny manufakturami, avšak zcela až vymizely společně i s královským zřízením v roce 1791.

Z počátku byly zakládány manufaktury pouze zřizované z moci krále, které spravovali královští ministři, asi nejznámějším správcem byl kardinál Richelieu za vlády Ludvíka XIII., a samozřejmě Colbert za vlády krále Ludvíka XIV., existovaly tři typy manufaktur.

Prvním typem byly manufaktury státní, přičemž se jednalo například o mýdlárny, manufaktury na výrobu střelného prachu, zbrojírny a podobně. Administrativní pracovníci v těchto manufakturách byli honorováni státem, byli jimi kontroloři domovníci, pokladníci, vrátní, lékaři, kaplani. Technický personál byl tvořen dělníky. Království dodávalo do těchto manufaktur řemeslníky, nářadí různé, materiál nejlepší kvality. Druhým typem byly manufaktury zvané hospice, jejich cílem bylo jednak péče o nemocné, staré ženy, těhotné ženy, děti slepce a starce a podobné sorty lidí. Mezi takové známé manufaktury patřil hospic

¹⁹ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 50, 51 ISBN: 9782717849097

v Salpetriere, kde se v roce 1666 nacházelo 2322 lidí nebo v Pitié s 1134 lidmi a podobně.

Posledním druhem byly královské manufaktury, přičemž se jednalo o soukromé obchodní společnosti, kterým byla udělena licence královstvím a byly jim poskytovány dotace a další výsady. Převážně tyto královské manufaktury spolupracovaly se zahraničními velkoobchodníky.²⁰

Zajímavostí je, že rozkvět manufaktur započal již za vlády Ludvíka XIV., přestože v královské pokladně byl stále nedostatek finančních prostředků. Většinu příjmů pokladny tvořily vybrané daně, avšak příjmy z daní nepostačovaly, ani k pokrytí běžných výdajů, a to především z důvodu často vedených bitev, nákladných a okázalých banketů, přičemž na konci královny vlády tato situace vyústila až v hospodářskou krizi. Tento stav měl překonat systém pocházející z Anglie od Johna Lawa spočívající ve vydávání bankovek, které by nahradily mince. Uplynulo však několik let, než se bankovky dostaly do oběhu a staly platebním prostředkem.

Na začátku 18. století vznikla Královská banka, která sloužila původně spíše jako úložna, teprve až v roce 1718 Královská banka poprvé emitovala bankovky a také spolupracovala s Indickou společností. V roce 1779 došlo k velkému hospodářskému úpadku, který pocítilo více jak pět milionů věřitelů, včetně Královské banky, jenž nevykonávala činnost, po dobu několika let. Své postavení banka získala zpět až v průběhu 19. století, přičemž fungovala jako emisní banka a nově jí zákon pověřil udělováním oprávnění ke vzniku akciových společností²¹.

1.4. Vývoj obchodního práva od roku 1789 a v 19. století

Pro historiky začalo 19. století dne 23. června roku 1789 a skončilo dne 2. srpna roku 1914, tj., v první den první světové války. Toto dlouhé 19. století bylo stoletím revolucí, přineslo nové instituce, technologie, nové myšlenky a nové právo v podobě právních kodifikací. Můžeme rozlišovat mezi třemi na sebe navazujícími revolucemi, a to revoluce politická z roku 1789, dále revoluce

²⁰ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 54 ISBN: 9782717849097

²¹ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 59 ISBN: 9782717849097

ekonomická, která je označená vítězstvím kapitalismu ve Francii a revoluce společenská.

Politická revoluce vypukla v roce 1789 a vyvrcholila v letech 1830 a 1848. Během těchto let se vystřídalo několik politických režimů od absolutistické monarchie až po republiku.

Významným okamžikem byla noc ze dne 4. srpna 1789, kdy došlo k uklidnění bouřlivé situace, poté co Národní shromáždění vydalo slavný dekret o zrušení starého feudálního systému. Tímto dekretem došlo ke svržení starého režimu, který v sobě zahrnoval osobní výsady významných měšťanů a obchodníků, šlechticů a především královskou moc. O necelý měsíc později Národní shromáždění vydalo jednu z nejvýznamnějších a nejstarších listin základních práva a svobod, a to Deklaraci práv člověka a občana. Deklarace prohlašovala, že člověk se narodil a má žít jako svobodný podle přirozeného práva. V další větě uváděla, že lidé jsou si rovni a že vlastnictví je nedotknutelné a nezciitelné.²²

Deklarace práv člověka a občana v části prohlášení o nedotknutelnosti vlastnictví napomohlo obchodu, jelikož lidé se mohli svobodně rozhodovat, co chtějí ze svého majetku prodat či koupit a novinkou bylo, že věci směl nový vlastník znovu prodat, což bylo do té doby zakázané. Ústavodárný sbor vydal dne 29. srpna roku 1789 prohlášení o svobodě obchodu s obilím. Následně na tento akt navázaly další, především došlo k rušení nepohodlného úřednického aparátu, proto byly dne 21. března roku 1790 rozpuštěny solné úřady a o necelý rok později došlo na zrušení některých daní například daně z jídla.

Pro usnadnění obchodu uvnitř francouzského území byly zrušeny Ústavodárným shromážděním cla. Sjednocení vnitřního trhu se projevilo i v zavedení jednotných vah a mír. Celý tento proces byl završen vydáním nařízení, jehož autorem byl Allard, z února roku 1791, kterým byly bez výjimek zrušeny spolky řemeslníků a kupců a zavedl novou daň pro obchodníky, řemeslníky zvanou jako „živnostenská daň“. Mezi řadami obchodníků vyvolala nová daň vlnu negativních ohlasů, avšak k větším nepokojům nedošlo. Nejvíce tuto změnu pocítili dělníci a jiní zaměstnanci obchodníků a velkoobchodníků

²² Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 70, 71 ISBN: 9782717849097

v manufakturách, kterým byly sníženy o tuto placenou daň mzdy, a měli horší podmínky v práci. Dělníci, proto vytvářeli menší koalice, dnes bychom je mohli připodobnit odborům, za účelem změny nařízení. Avšak výsledek tlaku dělnických koalic na Ústavodárné shromáždění byl opačný, když byl v červnu roku 1791 zařazen do nařízení další článek na návrh poslance Le Chapeliera o zákazu sdružování v odborových koalicích. V případě porušování tohoto ustanovení byli členové těchto koalic tvrdě trestáni. K osvobození odborů došlo až zákonem z roku 1884²³.

V posledních letech 18. století vyvstala myšlenka potřeby sjednocení právní legislativy. Z této myšlenky vzešel obecný, ucelený a výlučný kodex, kterým byl Občanský zákoník z roku 1804. Z Občanského zákoníku nás budou zajímat především tři z jeho článků, jež obsahovaly právní pravidla použitelná pro obchodní činnost. První z těchto tří článků byl článek 544, který potvrzoval absolutní charakter vlastnictví. Doplňovaly jej články 537 a následující, ve kterých se uvádělo, že majetek, s několika výjimkami, patří jednotlivcům.

Druhý byl článek 1108 stanovující čtyři podstatné náležitosti pro platnost smlouvy. Těmito podstatnými náležitostmi byl svobodný souhlas stran, způsobilost smluvně se zavazovat, předmět smlouvy a dovolenost v předmětu smlouvy. Nakonec článek 2092 uváděl, že kontraktant byl zavázán ze smlouvy sám a vymezoval, že předmětem smlouvy mohou být jak movité, tak nemovité věci, a to i ty, které teprve v budoucnu vzniknou. Občanský zákoník vytvořil základy decentralizovaného hospodářského systému, ve kterém rozhodování o koupi, prodeji, investování mělo být právem každého a státní moc nesměla do tohoto systému příliš zasahovat.

Dalším mezníkem v dějinách obchodu a obchodního práva Francie byla průmyslová revoluce, která se nejvíce projevila zejména přeměnou manufaktur na továrny, které využívali moderní výrobní stroje poháněné parou a nahradily tak lidskou práci, dále se objevily nové dopravní prostředky, jež umožnily rychlejší přepravu zboží a mezi nimi i zrod železnice.

Francouzské dějiny železnice začínají malou důlní železnicí podél řeky Loiry, která spojovala města Saint-Etienne a Andrézieux. O několik let později, byla postavena krátká dráha mezi Paříží a Saint-Germain. Za „červencové

²³ Paul Didier, Philippe Didier, *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 73 ISBN: 9782717849097

monarchie“ byl vydán v roce 1842 zákon, který stanovil hlavní pravidla pro budování francouzské železniční sítě. Na základě tohoto zákona se železnice velmi rychle množily a rozrůstaly se také stavařské společnosti a tím samozřejmě rostl i kapitál, vznikaly nové bankovní ústavy, továrny a podobně. Cílem království bylo propojit sever Francie s jihem²⁴.

Znovuzrození zažila v roce 1803 Francouzská banka, která na základě zákona získala monopolní postavení na vydávání státních bankovek na doručitele nebo-li, státovek. Zákon sebou přinesl i několik dalších opatření například guvernér a víceguvernéri byli jmenováni vládou a určil maximální počet členů Bankovního shromáždění, a to na počtem 200 členů. V roce 1848 Francouzská banka zvaná také jako Pařížská banka emitovala peníze i do francouzských přímořských oblastí.

Okolo roku 1842 se začaly objevovat v malé míře nové finanční instituce, kterými byly obchodní, dnes známé jako komerční, banky. Mezi první známé obchodní banky můžeme například zařadit „Peněžní ústav pro obchod a průmysl“ založený Laffitem. Až do roku 1867 nebyl vydán zákon, který by upravoval způsob zakládání a vznik a činnost obchodních bank. Tento stav změnil zákon ze dne 24. července roku 1867, který stanovil, že obchodní banky mohou mít pouze právní formu akciových společností a vymezil další pravidla pro jejich řízení. Zákon z roku 1865 zařadil do možnosti způsobů placení další platební nástroj, kterým byly šekové knížky, jež se během několika let začaly obchodníky hojně využívat²⁵.

Dalším obchodním odvětvím, které se rozšířilo, se vznikem Obchodního zákoníku v průběhu 19. století byla pojišťovací činnost. Pojištění bylo nejvíce využíváno na počátku zejména v námořním obchodě, přičemž článek 633 Obchodního zákoníku ukládal jako povinnost obchodníkům si sjednat pojištění lodi a zboží, jelikož přeprava po moři byla velmi riziková a často docházelo ke znehodnocení či zničení zboží. Postupně se pojištění rozšířilo i na pozemní obchod. V průběhu několika let vznikaly nové druhy pojištění, a to například pojištění proti požáru, životní pojištění a podobně.

²⁴ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 77 ISBN: 9782717849097

²⁵ Paul Didier, Philippe Didier, : *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, s. 81 ISBN: 9782717849097

Okolo roku 1820 se objevily pojišťovací společnosti, nebo-li dnešní pojišťovny. V roce 1816 vznikla Královská pojišťovací společnost, o tři roky později vznikla pojišťovací společnost Le Phénix a pod vedením Laffita v roce 1829 se zrodila pojišťovna Union.

Po roce 1860 se rodí luxusní obchodní domy, které vytlačovaly drobné maloobchodníky. Dodnes se dochovaly obchodní domy jako je Hériot nebo Printemps, které vytvořily za více než století širokou obchodní síť.

2. Systematika Obchodního zákoníku

2.1. Sepsání Obchodního zákoníku

Jako podklad pro přípravu konečné redakce Obchodního zákoníku posloužil návrh Obchodního zákoníku z roku 1803. Komise z roku 1803, která byla pověřena zpracováním návrhu Obchodního zákoníku, prošla obměnou a rozšířila své řady o jednoho člena, tedy oproti stávajícímu počtu 6 odborníků komise z roku 1801, bylo odborníků sedm. Mezi těchto sedm členů patřili soudce odvolacího soudu v Paříži Gorneau jako vedoucí komise, předseda obchodního soudu Vignon, bývalý obchodní soudce Boursier, právní poradce Legras, lyonský velkoobchodník Vital-Roux, bývalý úředník Coulomb a správce hospiců Mourgues.

Původní komise byla zřízená nařízením konzula Napoleona Bonaparteho z dne 3. dubna roku 1801. Komise byla s vyhotovením návrhu pod časovým tlakem, jelikož musela návrh dokončit během osmi měsíců, a poté, jej musela předat vládě Chaptala k projednání, přesné datum postoupení bylo stanoveno na dne 4. prosince roku 1801. Postup prací směřoval k myšlence propojení prací komise vedené Gorneauem a návrhem pocházejícího z konce 18. století od Miromesnila-Montarana, který se dochoval v podobě útržků, tato myšlenka zazněla v předběžné rozpravě k návrhu.

Návrh byl několikrát měněn, byl doplněn návrhem vyhlášky o obchodu sepsanou komisí Montarana, kde se opět objevovala značná podobnost mezi dvěma projekty. Jak již bylo napsáno výše nejpodstatnější změny, se dočkala právní oblast z mořského práva, kdy došlo k celkové modernizaci tohoto odvětví, přičemž ostatní právní instituty zůstaly zachovány s menšími odchylkami.

Proti tomuto návrhu vystoupil, Vital Rouxe, který prosazoval ideu nezávislosti a specialitu zákonů, což rozvinul v díle pod názvem „O vlivu vlády na rozkvět obchodu“. Tato stat' měla odezvu v předběžné diskuzi k návrhu. Chaptal se pod vlivem díla Vitala Rouxe, během své promluvy vrátil k myšlence čistých občanskoprávních kodifikací, v průběhu předběžné diskuze k návrhu, a zdůraznil, že členové komise, podle jeho názoru správně vymezují obchodní zákony jako oblast práva speciálního, vyjádřil se, že úprava obsažená v občanském zákoníku by byla pro úpravu obchodněprávních vztahů nedostačující, a proto plně podporoval návrh Obchodního zákoníku od Vitala Rouxe, avšak zdůraznil, že v případě, kdy by nebylo v Obchodním zákoníku

upraveno nějaké právní jednání, pak by se použil podpůrně Občanský zákoník.

Poté co byl návrh Obchodního zákoníku předložen vládě, byl návrh také rozeslán a projednáván jednotlivými výbory a obchodními soudy, rovněž odvolacími soudy a kasačním soudem, který byl vyzván, aby se své případné připomínky vyjádřil během dvou měsíců.

Připomínek, které vláda obdržela, bylo velmi mnoho, a proto vláda návrh vrátila komisi, aby jej přetvořila tak, aby byl v souladu s připomínkami. Pozměňovacích prací se ujali tři členové redakční komise, a to Gorneau, Vital-Roux a Legras.

Zrevidovaný text vláda odsouhlasila a postoupila jej Státní radě, ta ve svém vnitřním výboru, upravený text návrhu Obchodního zákoníku pod názvem „Revize návrhu obchodního zákoníku“ probírala, navrhovala další úpravy, a tak se projednávání návrhu stále více zdržovalo.

V roce 1806 francouzské císařství procházelo obtížnou hospodářskou a finanční situací, došlo k úpadku obchodu, spousta obchodníků bylo v takové tíživé finanční situaci, že museli své podnikání ukončit, a to mnohdy způsobem vyhlášením úpadku či osobního bankrotu. Avšak jelikož, zde nebyla podrobná právní úprava, jak by se mělo postupovat v případě, když obchodník vyhlásil bankrot či úpadek, zda i přesto musí dostát svých závazků, docházelo často k případům, kdy obchodník jako dlužník své dluhy vůči svým věřitelům, již nesplnil, právě s poukazem, že je nemá z čeho splnit. Proto císař Napoleon znepokojený tímto stavem nařídil Státní radě, aby okamžitě postoupily v procesu projednávání návrhu Obchodního zákoníku dále, aby návrh Obchodního zákoníku mohl být co možná v nejkratším možném termínu přijat.

Státní rada se tedy dala do práce, avšak záměrně protahovala projednávání ve čteních, jelikož neměla zájem na schválení návrhu Obchodního zákoníku, a to z důvodu, že Obchodní zákoník zaváděl nové prvky, které byly na podporu a v zájmu obchodníků, což bylo v rozporu se zájmy rady. Naštěstí ve výboru měl návrh Obchodního zákoníku velké zastání ze strany jeho členů, a to zejména ze strany bývalého advokáta a specialisty na obchodní právo, pana Crovetta a zámožného rejdaře z města Le Havre Begouena, kteří naopak hájili a prosazovali zájmy obchodníků, a díky svým bohatým zkušenostem zbytku členům výboru vysvětlovali výhody využití Obchodního zákoníku pro běžnou praxi a doporučili

Státní radě návrh Obchodního zákoníku ke schválení.

Rozprava ve Státní radě zahájila dne 4. listopadu roku 1806 a probíhala téměř dalších 9 měsíců, což představovalo asi 68 zasedání.

První kniha zasvěcená všeobecné části obchodního práva byla předložena k projednání Regnaulten de Saint-Jean-d'Angély předsedou výboru. Největší pozornost byla však věnována části zákona o úpadcích, jelikož tuto část zákona považoval císař Napoleon Bonaparte za velmi důležitou. Projednání třetí knihy Obchodního zákoníku, proto netrvalo déle než 4 měsíce, a to od února do května roku 1807, pánové Ségur a jeho spolupracovník Cretet měli za úkol seznámit ostatní s touto částí zákoníku.

Část o směnkách a zahraničním obchodě z knihy druhé měli na starosti Begouen a Corvetto, Tato kniha byla pouhým přepracováním nařízení ze 17. století ministra financí Colberta, proti čemuž neměli jejich kolegové žádné námítky. Čtvrtá, nejméně obsáhlá kniha zpracovaná Beugnotem, řešila pouze okrajově strukturu a fungování obchodního soudnictví, průběh řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím tak Beugnotem vyřešil odkazovací klauzuli na Občanský soudní řád, ve kterém byla samotná soudní procedura upravena.

Císař Napoleon Bonaparte si přál být při projednávání návrhu Státní radou přítomen diskuzi, zejména při projednávání knihy zasvěcené řešení bankrotu a úpadku, ale z důvodů uskutečňování svých vojenských záměrů v Prusku a v Polsku se čtení návrhu Obchodního zákoníku nemohl zúčastnit a projednával se bez jeho přítomnosti za pozadím vítězných bitev. Po jeho návratu do Saint-Cloud, dne 27. července roku 1807, se císař informoval o stavu, v jakém se práce na projednávání obchodního zákoníku nacházejí, zda a jaké části již byly přijaty. Následující den svolal císař Státní radu, která na jeho přání a za jeho přítomnosti, musela znovu otevřít debatu o části Obchodního zákoníku věnované úpadkům, přijatá úprava se nezdála císaři jako dostačující opatření.

Avšak úvahy při čtení Begouena, Cambacérese, Creteta a Treilharda zmírnily císařovi tvrdé představy a text knihy o úpadcích, jak řekl Ségur, jeden z řečníků, „přísný zákon“, mohl být v přijaté podobě zákonodárným sborem zachován.

V průběhu dalších třech zasedáních, které se konaly, dne 29. července, 1. a 8. srpna roku 1807, se Státní rada musela vypořádat s Napoleonovými

připomínkami k dlužným úpisům. Poté mohl být konečně Obchodní zákoník s pozměňovacími návrhy Tribunálu jako celek schválen.

Obchodní zákoník byl definitivně přijat a vyhlášen po jednotlivých knihách v září roku 1807, avšak účinnost byla stanovena na 1. leden roku 1808 se zrušující klauzulí, která stanovila, že všechny dosavadní právní předpisy téhož dne tj. dne 1. ledna roku 1808 pozbývají účinnosti. Avšak i po účinnosti obchodního zákoníku někteří dodavatelé, taktéž směnárníci, makléři navyklí na zaužívané postupy, používali vyhlášky z roku 1673 a 1681, ze kterých smysl obchodního zákoníku vycházel.²⁶

2.2. Systematika a členění Obchodního zákoníku

Napoleonský obchodní zákoník byl založen na „systému smíšeném“ podle vyjádření soudce Delpierre, který působil v kraji Vosges. Tento systém byl například vyjádřen v článku 631 obchodního zákoníku ve vztahu k soudnictví (v dnešní platné francouzské úpravě článku 411- 414 Občanského soudního řádu), podle kterého obchodní soudy, ve spojitosti s obchodním právem jsou oprávněny rozhodovat spory vzniklé ze závazků a ze smluv mezi velkoobchodníky, kupci a bankéři a navíc taktéž spory z obchodních jednání mezi všemi osobami. Obecně smíšený systém si můžeme vysvětlit, tak že Obchodní zákoník působil v korelaci s úpravou obecnou, která byla obsažena Občanském zákoníku z roku 1804 a s Občanským soudním řádem, na který je v hlavě čtvrté Obchodního zákoníku odkázáno. Přestože však měl obchodní zákoník smíšený charakter, tak hlavní smysl obchodního práva se dochoval až dodnes, kdy obchodním právem je právo kupců, podle dnešní terminologie právo obchodníků a úprava obchodních vztahů.²⁷

Smíšený systém byl špatně přijímán doktrínou. Vyvstávala zde otázka „*proč by obchodníci měli dodržovat zvláštní právo, když tu byl Občanský zákoník z roku 1804, který měl za úkol sjednotit nejednotná pravidla, která se užívala v soukromých vztazích.*“ Od tohoto doktrinálního smýšlení a z mého pohledu velmi

26 Napoleonský slovník, Jean Tulard, Fayard 1987, [online] dostupné na internetových stránkách http://www.napoleon.org/fr/salle_lecture/articles/files/codecomm_Tulard_Fayard.asp

27 Paul Didier, Philippe Didier: *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, str. 5, ISBN: 9782717849097

konzervativního smýšlení se postupně ustupovalo a na konci 19. století obchodníci již používali pro úpravu svých poměrů, pravidla obsažená ve speciálním právním předpise, tedy v Obchodním zákoníku.²⁸

Obchodní zákoník byl tvořen psaným právem upravující způsob obchodování, závazkové vztahy, živnosti obchodníků, ale taktéž vycházel z principů obyčejového práva a v neposlední řadě z obchodních zvyklostí. Konečně zavedl jasná, pevně daná pravidla a meze pro provozování obchodní činnosti a řešení sporů z obchodu²⁹. Obchodní zákoník obsahuje 648 článků, které jsou uspořádány do čtyř knih a knihy jsou dále rozděleny do pěti hlav, hlavy se dále člení na kapitoly.

V první knize nalezneme obecnou část obchodního práva, jsou zde vymezeny základní termíny. Mezi hlavní pojmy, které jsou v hlavě první této knihy vysvětleny, patří termín „obchodníci“, jsou zde stanoveny podmínky umožňující podnikat nezletilým a provdaným ženám. Dále zde nalezneme rozdíly mezi jednotlivými typy obchodních společností. V hlavě druhé jsou upraveny různé druhy obchodních knih, způsob provádění zápisů do těchto knih. Hlava pátá je zasvěcena burzovním a směnářským obchodům. V dalších hlavách jsou obsažena ustanovení věnující se zprostředkovatelským službám a smlouvám, způsobu, kterým jsou upraveny postupy při nákupech, prodejších a nakonec hlava osmá je zasvěcena směnkám a dlužným úpisům.

Druhá kniha byla věrnou kopií nařízení z roku 1682, která upravovala námořní obchod. Tato kniha je celá věnována pouze námořnímu obchodnímu právu, je dělena na následující hlavy, první hlava nese označení o lodích a mořských plavebních lodích, druhá hlava se zabývá prodejem lodí, třetí hlava upravuje vlastnictví lodí, čtvrtá a pátá hlava vymezuje postavení kapitánů na lodích, lodní posádky, práva a povinnosti námořníků a posádky, v dalších hlavách jsou obsažena ustanovení, která se věnují způsobu nakládání zboží, dokladům,

²⁸ Paul Didier, Philippe Didier: *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, str. 5, ISBN: 9782717849097

²⁹ Paul Didier, Philippe Didier: *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, str. 85, 86 ISBN: 9782717849097

kteře jsou potřebné při obchodování, například podrobně jsou upraveny náložné listy zvané „konosamenty“. Plavba lodí s nákladem po moři byla často velmi nebezpečná, mohlo dojít k útokům pirátů, silným bouřím, a dalším nevyzpytatelným situacím, proto Obchodní zákoník hned ve dvou hlavách upravoval pojištění, na tyto dvě hlavy logicky navazovala hlava jedenáctá, která řešila důsledky škod na zboží, lodi, škody, které by utrpěly členové posádky, a poslední hlavy umožňovaly, ve svých ustanoveních, aby království finančně podporovalo námořní obchod, pomocí různých dotací a subvencí, ale taktéž obsahovaly pravidla pro výběr daní z prodeje zboží, lodí a podobně.

Třetí kniha je zasvěcena v téměř ve dvou seti článcích problematice úpadků a bankrotů. Jednotlivé hlavy vymezovaly situace, za jakých může hrozit úpadek. O úpadku a jeho řešeních rozhodovaly soudy. Úpadek soud deklaroval ve svém rozhodnutí, a současně určil způsob řešení úpadku, popřípadě, pokud nebylo možné úpadek řešit, vyhlásil osobní bankrot dlužníka. První hlava je členěna na 11 kapitol rozdělených do sekcí. Dále je zde řešeno uspokojování pohledávek přihlášených věřitelů, jako jeden ze způsobů řešení úpadku, nabízel již tehdy obchodní zákoník možnost oddlužení.

Čtvrtá kniha se věnuje ve svých článcích 615 až 648 obchodnímu soudnictví, rovněž se člení na čtyři kapitoly. Kapitoly jako v předešlých knihách na sebe souvisle navazují. První kapitola upravuje soudní soustavu obchodních soudů, ve druhé kapitole jsou vymezeny pravomoci soudů v obchodních záležitostech, samotný průběh soudního řízení v první instanci před obchodními soudy můžeme nalézt v kapitole třetí a odvolací řízení probíhající u odvolacího soudu je obsaženo v kapitole čtvrté. Avšak pravidla upravující podrobný postup řízení před obchodními soudy, podání účastníků a další úkony, zde nejsou upraveny, proto je v kapitolách odkázáno na příslušná ustanovení Občanského soudního řádu.

Kniha třetí a čtvrtá, které se věnují smlouvám, úpadku a jeho řešení a obchodnímu soudnictví vycházely z královského nařízení z roku 1673.

3. Přehled novel do dnešních dnů

3.1. Přehled novel do první poloviny 19. století

Obchodní zákoník měl být výlučnou kodifikací upravující celou oblast obchodního práva, avšak přesto se vyskytly mezery v určitých právních oblastech již během prvních let, které zákoník neupravoval, proto musela Státní rada po čtyřech letech účinnosti Obchodního zákoníku přijat jeho novelu, stalo se tak dne 13. prosince roku 1811. Obsahem novely bylo rozšíření kompetencí obchodních soudů. Obchodním soudům bylo napříště svěřeno právo řešit otázky týkající se výkladu Obchodního zákoníku v případech, kdy zákon v konkrétním případě mlčel, a taktéž se soudy vyjadřovaly k možnosti užití obyčejového práva či obchodních zvyklostí při řešení zákoníkem neupravených situací.

V průběhu první třetiny 19. století byly prováděny podstatné novelizace, v roce 1838 Státní radou prošla novela části zákona o úpadcích, dále je nutné zmínit zákony z let 1856, 1863 a 1867 upravující obchodní společnosti. Příslušné novelizace byly nutností, jelikož v důsledku průmyslové revoluce vznikaly nové situace a vztahy, které dosavadní úprava v obchodním zákoníku neznala, a proto musely být vytvořeny nové právní ustanovení, která dokázala reagovat na novou dobu.

Roku 1830 došlo také na novelizaci knihy čtvrté Obchodního zákoníku, která měnila ustanovení upravující kompetence a chod obchodních soudů, o několik let později tj., v letech 1837 až 1841 byly postupně upravovány podmínky pro prodej zboží a služeb, a také se změnila pravidla pro námořní dopravu v rámci obchodu obsažené v knize druhé.

Největší proměnou prošla v roce 1838, třetí kniha Obchodního zákoníku o úpadcích, která byla celá zrušena a nahrazena částí zákona, jenž byl pro obchodníky výhodnější a také praktičtější. Pod druhým císařstvím se obchodní právo měnilo postupně v souvislosti s rozvojem průmyslu, který poznamenal celé období a značně se projevil i ve vzniku nových obchodních vztahů a nových institutů.

3.2. Přehled novel ve druhé polovině 19. století

Na podporu průmyslové výroby, bank a pojišťoven, obchodních domů byl přijat dne 24. července roku 1867 nový zákon o obchodních společnostech, který ve svém článku dvacátém prvním stanovil, že „od nyní se akciové společnosti mohou zakládat bez vládního povolení“, což podle mého názoru, bylo značným pokrokem a obchodní společnosti měly při své činnosti větší volnost. Akciové společnosti podle zákona vydávaly volně akcie, akcie společnosti mohly být nabízeny ke koupi i veřejnosti formou veřejného úpisu akcií. Zájemci se tak mohli stát akcionáři společnosti a podílet se na správě společnosti a na jejím zisku a likvidačním zůstatku. S akciemi mohlo být též obchodováno na burze.

Třetí republika zaměřila svůj zájem spíše na jednotlivce tj., na podporu maloobchodníků. Chránila drobné vlastnictví a malý kapitál. Avšak takovéto zákonodárství bylo na tehdejší dobu příliš nadčasové a vyžadovalo by obrovské změny v legislativě, proto se v novelizacích postupovalo velmi pomalu, až vše vyústilo v rozsáhlou dekodifikaci obchodního práva, která odpovídala požadavkům tehdejšího myšlení.³⁰

Na konci 19. století byla provedena další úprava Obchodního zákoníku, ustanoveních týkajících se řešení úpadku a procesu rozprodeje majetku dlužníka k uspokojení věřitelů, stalo se tak zákonem ze dne 4. března roku 1889, která rozlišila dlužníky na ty „dobré“ a „špatné“. Za „špatné“ byli označováni dlužníci, kteří při řešení úpadku odmítali spolupracovat, proto pro ně platila přísnější pravidla s těžšími konečnými důsledky, na rozdíl od spolupracujících. Pro ty „dobré“ dlužníky byl vytvořen zvláštní a šetrnější postup při rozprodeji majetkové podstaty dlužníka. Tento systém z roku 1889 se užíval až do roku 1955, kdy byl novelou v několika jednotlivých ustanoveních upraven a změněn.³¹

³⁰ Paul Didier, Philippe Didier: *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, str. 87, ISBN: 9782717849097

³¹ Paul Le Cannu, Jean-Michel Lucheux, Michel Pitron, Jean-Pierre Sénéchal: *Enterprises en difficulté, prevention, redressement et liquidation judiciaires*, Paris: GLN Joly éd, 1994, s. 5, ISBN: 2-907512-40-4

3.3. Přehled novel v první polovině 20. století

V období první světové války, tak jako ostatní oblasti práva i obchodní právo bylo ovlivněno válečnou situací, ale také novým společenským myšlením. V průběhu let 1914 až 1918 došlo k úpadku kapitalismu díky vlivu socialistické ideologie. Přesto se však zákonodárství v oblasti obchodního práva stále vyvíjelo, dne 18. března roku 1919 byl vydán zákon, který vytvořil obchodní rejstřík, do nějž se povinně zapisovaly všechny obchodní společnosti. Na ochranu malých obchodníků byla přijata dne 29. června roku 1935 novela Obchodního zákoníku upravující vztahy při převodech obchodních podílů v obchodních společnostech. První znárodňovací zásahy státu se objevily v roce 1936. Druhá světová válka zabrzдила na několik let znárodňovací tendence státu, avšak téměř ihned po jejím skončení bylo vydáno nařízení ze dne 30. června roku 1945. Tímto nařízením vláda stanovila ceny určitých komodit a dalším nařízením se odstartovala vlna druhého znárodňování, ničení hospodářství a to vše s pověřením a pod dohledem socialistické vlády.

3.4. Přehled novel Obchodního zákoníku ve druhé polovině 20. století

Další texty, mezi nimi i nařízení ze dne 30. září roku 1953, které mělo upravovat nájemní vztahy, poukazují na další snahy socialistické ekonomiky, tím byla potřeba její ochrany pro situace, kdy by hrozilo, že by mohla přijít recese ekonomiky, proto se zaměřilo zákonodárství na podporu malých obchodníků a nakonec také spotřebitelů. Tyto tendence přetrvávají ve francouzském hospodářství dodnes.³² Jako důkaz můžeme zmínit zákon zvaný „Royer“, podle jeho navrhovatele ze dne 27. prosince roku 1973, který byl určen na ochranu malých obchodníků a umělců proti „velkoobchodníkům“, tento zákon byl přepracován novelami zákona ze dne 31. prosince roku 1990, ze dne 29. ledna roku 1993 a nejnovější novela proběhla 5. července roku 1996. Kromě novel Obchodního zákoníku byly vydány různé zákony na ochranu spotřebitelů, znárodňovací zákon v roce 1982. Změna se dotkla také burzovních trhů, pro snadnější a účinnější obchodování na burzovních trzích³³.

³² Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 8, 9, ISBN: 2.7078.1261.8

³³ Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités*

Jak již jsem uvedla v odstavci výše, další významná novela Obchodního zákoníku byla uskutečněna v roce 1955, k jejímu provedení bylo vydáno nařízení ze dne 20. května roku 1955 a účinnosti tato novela nabyla v roce 1958. Jednalo se o velké přepracování pravidel upravujících soudní postup a způsob při řešení úpadku dlužníků, včetně soudního postupu při zpeněžení dlužníkovy majetku a způsobu uspokojení dlužníkových věřitelů. Výběr způsobu pro řešení dlužníkovy úpadku závisel na soudním uvážení. Při své úvaze soud přihlížel k různým okolnostem, svědčících jak ve prospěch tak neprospěch dlužníka, například zda se do tíživé finanční situace dostal dlužník pro vážné porušení svých povinností, či dlouhodobě a záměrně nesplácí pohledávky, nebo zda se jedná pouze o přechodný stav a podobně. Dalším novinkou bylo, že věřitelům dlužníka bylo umožněno navrhopat soudu způsob řešení úpadku dlužníka.³⁴

Na počátku šedesátých let bylo, nejvýznamnějším zásahem do ustanovení obsažených v Obchodním zákoníku, provedení několika novel, kterými se vláda snažila zjistit nejlepší způsob, jak zajistit lepší dohled se strany státu a vyšší transparentnost v obchodních společnostech, proto bylo v průběhu let přijato několik textů, první v roce 1967, další byly zákony z roku 1984 a 1985 a v roce 1994 byla provedena reforma těchto zákonů. Vyšší transparentnost nad podnikáním a financemi společností mělo zajistit předkládání účetní rozvahy a účetní závěrky na konci účetního období společností. Hlavní účelem, tohoto postupu byla možnost zabránit společnosti, aby se svým jednáním nedostala do takové ztráty, kdy by nebyla schopná splácet své závazky, a aby tak společnosti nezneužívaly institutu prohlášení o úpadku společnosti.

Novelou z roku 1967 byl také jinak chápán smysl slova „úpadek“ a byl rozštěpen na další kategorie, podle závažnosti předlužení společnosti, pro vysvětlení mohu například uvést úpravu obsaženou v současné české právní

commerciales, commercants, fonds de commerce, concurrence, consommation, 2001, 7. édition, s. 9, ISBN: 2.7078.1261.8

³⁴ Paul Le Cannu, Jean-Michel Lucheux, Michel Pitron, Jean-Pierre Sénéchal: *Enterprises en difficulté, prevention, redressement et liquidation judiciaires*, Paris: GLN Joly éd, 1994, s. 6, ISBN: 2-907512-40-4

úpravě, kde se člení úpadek, na úpadek ve formě platební neschopnosti, úpadek ve formě předlužení a hrozící úpadek. Tak tedy zákon číslo 67-563 ze dne 13. července roku 1967 ve spojitosti s nařízením číslo 67-1120 ze dne 22. prosince 1967 a vyhláška číslo 67-820 ze dne 23. září 1967 vytvořil dva nové postupy pro řešení úpadku.³⁵

Novelizující zákony z let 1984 a 1985 obsahovaly ustanovení s preventivními opatřeními, které musely společnosti dodržovat, aby předešly úpadku a rozšířily práva a upravily povinnosti věřitelů v rámci celého řízení před soudem při řešení úpadku. Text zákona ze dne 24. ledna 1984 modernizoval obchodní právo, aby bylo pro praxi pružnější a účinnější.³⁶ Zákon ze dne 11. července roku 1985 umožnil, aby společnost, která se rozhodla ukončit svou činnost měla na výběr, zda se společnost zruší a provede se likvidace jejího majetku, a nebo, se zruší bez likvidace majetku, tak že se provede tzv. „globální cese“ celé společnosti, tj. že společnost převezme jako celek její právní nástupce. Převod podniku byl upraven v článku 155 Obchodního zákoníku. Zákon bral ohled také na zájmy běžných zaměstnanců v obchodních společnostech, proto případné spory mezi vedením společnosti a běžnými zaměstnanci se řešily v rámci obchodního soudnictví.³⁷ Tímto zákonem byla také vytvořena nová právní forma obchodní společnosti, a to jednočlenná obchodní společnost s ručením omezeným (užívána pod zkratkou „EURL“).³⁸ Nařízením ze dne 21. října roku 1986 se zavedlo jmenování dozorčích orgánů v obchodních společnostech, které měly napříště za úkol dozor nad vedoucími orgány obchodních společností a správce

³⁵ Paul Le Cannu, Jean-Michel Lucheux, Michel Pitron, Jean-Pierre Sénéchal: *Enterprises en difficulté, prevention, redressement et liquidation judiciaires*, Paris: GLN Joly éd, 1994, s. 6, ISBN: 2-907512-40-4

³⁶ Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 9, ISBN: 2.7078.1261.8

³⁷ Paul Le Cannu, Jean-Michel Lucheux, Michel Pitron, Jean-Pierre Sénéchal: *Enterprises en difficulté, prevention, redressement et liquidation judiciaires*, Paris: GLN Joly éd, 1994, s. 9, ISBN: 2-907512-40-4

³⁸ Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 9, ISBN: 2.7078.1261.8

akciových společností a zástupce zaměstnanců ve společnostech.

V osmdesátých letech došlo ve Francii k ekonomické recesi, tato situace způsobila, že bylo nutné změnit dosavadní ekonomické teorie. Řešení ekonomové a právníci našli ve svobodě obchodu, nechali se tak inspirovat fyziokratickou ekonomickou teorií pocházející z 18. století, „laissez passer, laissez faire“. Svoboda se měla projevovat nejen v samotné obchodní činnosti, ale také celkové právní deregulaci, to znamená, že stát neměl právně regulovat obchodní vztahy. Bylo vydáno pouze několik zákonů a nařízení z oblasti správního práva a daní. Významnější novelou Obchodního zákoníku byl zákon ze dne 1. července roku 1996, který zakotvil některá nová pravidla týkající se obchodní soutěže mezi společnostmi, tak například zákaz zneužití dominantního postavení, dále cenové války mezi obchodními společnostmi a podobně.³⁹

3.5. Přehled novel ve 21. století

Ekonomická krize na konci 20. století, ukázala, že myšlenka úplné právní deregulace se neosvědčila, proto vznikl nový koncept právní regulace, který měl být propojením svobody pro ekonomické subjekty s určitými prvky právní regulace jako prostředku dohledu ze strany státu. V roce 2000 došlo k rekonstrukci Obchodního zákoníku, především byla novelizována ustanovení týkající se soutěžního práva a změny byly provedeny ve čtvrté knize Obchodního zákoníku⁴⁰ a byly do něj vloženy jiné zvláštní zákony týkající se obchodního práva, které v minulosti neobsahoval. Nový obchodní zákoník byl tvořen devíti knihami, přičemž byl rozšířen například o knihu s ustanoveními platícími pro zámořské francouzské oblasti, v sedmé knize jsou upraveny obchodní organizace a další.⁴¹ O rok později byla vytvořena zákonem ze dne 15. května roku 2001 speciální Komise, která má za úkol zkoumat aktuálnost ustanovení obsažených v Obchodním zákoníku a v případě potřeby navrhopvat změny Obchodního

³⁹ Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activité commerciales, commercants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 10, ISBN: 2.7078.1261.8

⁴⁰ Dermot Cahill, John D. Cooke: *The modernisation of EU Competition Law, Enforcement in the EU*, FIDE 2004 National Reports, s. 152, ISBN: 0 521 60559 8,

⁴¹ Jacques Mestre, Marie-Exe Pancrazi: *Droit Commercial droit interne et aspects de droit international*, 26. édition, L.G.D.J. 2002, s. 6, 7, ISBN: 3125033571

zákoníku.⁴² Tyto texty byly doplněny nařízením, číslo 2002-689 ze dne 30. dubna roku 2002 obsahující pravidla pro odvolání proti rozhodnutím Rady na ochranu hospodářské soutěže.

Další novela soutěžního práva v Obchodním zákoníku byla provedena v roce 2003 ve článku 420 a následujících, týkajících antikonekurního jednání v rámci hospodářské soutěže.⁴³ Další významnější novela Obchodního zákoníku byla provedena zákonem číslo 2006-387 ze dne 31. března roku 2006 týkající se veřejné soutěže. Dílčí novela byla provedena ještě v témže roce zákonem číslo 2006-1770 ze dne 30. prosince roku 2006, která upravovala práva a povinnosti zaměstnaneckých akcionářů v akciových společnostech. Zákonem číslo 2008-3 ze dne 3. ledna roku 2008 došlo k novelizaci pravidel hospodářské soutěže ve prospěch spotřebitelů.

Významná novela Obchodního zákoníku byla provedena zákonem číslo 2008-776 ze dne 4. srpna roku 2008 nazvaná jako „modernizace hospodářství“, jejímž obsahem byla zejména úprava některých institutů v obchodních společnostech a změna proběhla v zápisech do obchodního rejstříku, kdy za určitých podmínek se některé právnické a fyzické osoby podnikatelé nemusejí zapisovat do obchodního rejstříku a podobně.⁴⁴ V půlce května roku 2011 byla přijata novela číslo 2011-525 za účelem zjednodušení a zlepšení kvality obchodního práva, tak například v článku 60 došlo ke zjednodušení postupu zvyšování základního v akciových společnostech bez zaměstnanců, ke zjednodušení povinnosti účtovat ve společnostech se zvláštním režimem a podobně.⁴⁵

K usnadnění pravidel pro prodej movitých věcí ve veřejné dražbě přispěla

⁴² Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 11, ISBN: 2.7078.1261.8

⁴³ Dermot Cahill, John D. Cooke: *The modernisation of EU Competition Law, Enforcement in the EU*, FIDE 2004 National Reports, s. 152, ISBN: 0 521 60559 8,

⁴⁴ Novela Obchodního zákoníku zákon č. 2008-776, [online]. Dostupné na internetových stránkách :<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=15>

⁴⁵ Novela Obchodního zákoníku zákon č. 2011-205, [online]. Dostupné na internetových stránkách <http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=7>

novela Obchodního zákoníku číslo 2011-850 ze dne 20. července roku 2011.⁴⁶ Zákonem číslo 2012-387 ze dne 22. března roku 2012 došlo znovu ke zjednodušení některých pravidel týkajících se obchodních společností v Obchodním zákoníku, a to například zlepšila ustanovení pro zakládání společností, koncernů, rozšířila možnosti překupování akcií v akciových společnostech a zavedla spoustu dalších změn.⁴⁷

Zákonem číslo 2012-1270 ze dne 20. listopadu roku 2012 byla přijata novela Obchodního zákoníku o právní regulaci pro zámořské francouzské oblasti. V roce 2013 a v lednu roku 2014 bylo provedeno několik dílčích drobných novel věnující se zejména zvýšení finanční transparentnosti ve společnostech.⁴⁸

Důležitým aspektem, který se promítl do francouzského zákonodárství, byl vliv právních předpisů Evropského společenství, od ratifikování Římské smlouvy (dne 25. března roku 1957) nebylo již možné navrhnout a přijímat změny Obchodního zákoníku bez ohledu na evropské právní předpisy, Maastrichtská smlouva tento fenomén zdůraznila a rozšířila. Tedy Římskou úmluvou byli zákonodárci v jistých případech povinni respektovat a podřídít právo francouzské právu Evropského společenství. Jako příklad intervence Evropského společenství do francouzského zákonodárství mohu uvést nařízení ze dne 10. května roku 1993, kterým byl otevřen svobodný přístup na evropský trh s cennými papíry, toto nařízení bylo inkorporováno do zákona dne 2. července roku 1996.⁴⁹

V některých případech Smlouvy a nařízení vydané v Bruselu jsou přímo aplikovatelné ve Francii. Právní pořádek dnes již Evropské Unie od roku 2009, kdy byla přijata Lisabonská smlouva, tak prostupuje celým francouzským právním pořádkem a především ovlivňuje francouzské hospodářství, což

⁴⁶ Novela Obchodního zákoníku, zákon č. 2011-850, [online]. Dostupné na internetových stránkách:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=6>

⁴⁷ Novela Obchodního zákoníku, zákon č. 2012-387, [online] Dostupné na internetových stránkách:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=4>

⁴⁸ Novela Obchodního zákoníku, zákon č. 2012-1270, [online], Dostupné na internetových stránkách:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=1>

⁴⁹ Francoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 9, ISBN: 2.7078.1261.8

vysvětluje určité spory mezi Francouzskou republikou a orgány Evropské Unie, mezi nejtypičtější spory patří oblast energie a telekomunikací, vinařství.

4. Vybrané právní instituty a jejich porovnání s právní úpravou v České republice

4.1. Základní přehled o vývoji akciových společností a akciích

Akciové společnosti se objevily v průběhu 17. století. Jednalo se většinou o velké obchodní společnosti s královskými privilegii, které jim zaručovaly silné postavení na trhu a ochranu ze strany království. Mezi nejznámější francouzské akciové společnosti v této době patřila Indická východní společnost, která byla řízena státem. Díky Indické společnosti se dováželo na trh luxusní zboží, jako bylo pravé hedvábí, čaj, káva, porcelán nebo exotické koření.

Indická východní společnost neměla dlouhého trvání, jelikož po necelých dvaceti letech své činnosti se dostala do finančních potíží a v roce 1682 zanikla. Taktéž další pokusy království neslavily příliš velký úspěch, tak například obchodní společnost Levant ukončila svou činnost po dvou letech po založení a jako naprosté fiasko můžeme považovat Severní společnost, která vznikla v červenci roku 1669 a zakončila svou činnost po několika měsících od jejího vzniku velkým bankrotem. Taktéž známá Indická západní společnost vytvořená v roce 1664 byla zrušena o deset let později tj., v roce 1674.

Kladu si otázku, z jakého důvodu francouzské královské obchodní společnosti měly takovou krátkou životnost, přičemž odpověď na ni není snadné nalézt. Domnívám se, že hlavní příčinou byla neznalost tržních mechanismů, jelikož společnosti vynakládaly za dovoz zboží více finančních prostředků, než kolik tvořily příjmy za vývoz zboží a podle mého názoru se na kraších obchodních společnostech podepsala také neschopnost státního řízení společností a absence konkrétní právní úpravy akciových společností, které jsme se dočkali o více jak o jedno století později v Obchodním zákoníku⁵⁰.

4.2. Akciové společnosti a akcie v Obchodním zákoníku z roku 1807

Jak jsem naznačila na závěr předchozí podkapitoly, tak právě Obchodním

⁵⁰ Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. édition, s. 55, ISBN: 2.7078.1261.8

zákoníkem byla akciová společnost zařazena do francouzského zákonodárství.

V původním návrhu Obchodního zákoníku sepsaného Komisí vytvořenou Chaptalem, tehdejším ministrem vnitra, které předsedal soudce odvolacího soudu v Paříži Gorneau, byly akciové společnosti upraveny velmi okrajově.

Pro založení společnosti si bylo nutné opatřit vládní povolení, teprve poté akciová společnost mohla vzniknout, Základní jmění bylo tvořeno určitým počtem akcií. Vedení akciové společnosti měli na starosti správci, kterými byli akcionáři nebo zaměstnanci, přičemž akcionáři nenesli ztrátu společnosti.⁵¹

Původní návrh Obchodního zákoníku stanovil pouze základní formu obchodní společnosti na akcie, kdežto v konečném návrhu Obchodního zákoníku došlo k rozlišení společností na akcie na dvě formy, a to na komanditní společnost na akcie a akciovou společnost.

Při projednávání konečného návrhu Obchodního zákoníku, Vnitřní výbor obohatil úpravu společností na akcie, oproti návrhu z roku 1803, o dalších dvanáct článků, ve kterých byla strohá pravidla upřesněna a konkretizována⁵².

Ustanovení článků 29 až 35 specifikovaly společnosti na akcie, dále vymezovaly práva a povinnosti statutárních orgánů a akcionářů a charakterizovaly různé druhy akcií a jejich způsob převodu a podobně. Vášnivá diskuze mezi členy výboru probíhala o článku, věnujícímu se možnosti založení společnosti pouze na základě vládního povolení, někteří z členů byly pro zavedení udílení povolení a někteří proti. Nakonec byl přijat názor takový, že jelikož společnost na akcie byla společností anonymní a neručila za případnou ztrátu a dluhy, proto měla být pod státním dohledem, alespoň tím způsobem, že pro její založení bude nutné získat vládní povolení. Vládní povolení muselo být vydáno v předem předepsané formě podle veřejné vyhlášky, tento systém přetrvával v právu akciových společností až do roku 1867. Akciová společnost bez veřejného povolení nemohla platně vzniknout. Povolení musela mít společnost vyvěšené na veřejně přístupném místě ve společnosti, jinak jí hrozila sankce. Všechny zakládací listiny akciové společnosti musely mít podobu notářského zápisu.

⁵¹ Anne LeFebvre-Teillard: *La société anonyme au XIXe siècle*, professeur a l'Université de Paris XIII, presses universitaires de France, s. 1

⁵² Anne LeFebvre-Teillard: *La société anonyme au XIXe siècle*, professeur a l'Université de Paris XIII, presses universitaires de France, s. 16

Avšak získání vládního povolení pro založení společnosti na akcie, nebylo jedinou podmínkou pro platný vznik společnosti, jelikož se musela ještě zaregistrovat v rejstříku společností na akcie⁵³.

V článku 29 Obchodního zákoníku byla obsažena negativní definice společnosti na akcie. Články 31 a 32 upravovaly vedení společnosti. Členy řídicích orgánů společnosti bylo možno odvolat. Za výkon své funkce členové řídicích orgánů odpovídali pouze ve velmi omezené míře, většinou za jejich jednání nesla odpovědnost společnost. Členem statutárního orgánu mohl být jak akcionář nebo třetí osoba, přičemž funkce mohla být úplatná nebo bezúplatná.

Jmění akciové společnosti bylo rozděleno na akcie a akciové kupóny o stejné hodnotě. Akcie byly vydávány na doručitele nebo také na majitele a na jméno, obojí v listinné podobě. Akcie na doručitele se převáděly pouze předáním. S akciemi smělo být volně obchodováno.

V prvních letech po restauraci státního zřízení a po provedení dílčích novel zákoníků byla zařazena do úpravy společností na akcie nová forma akcií, a to akcie na jméno. Akcie na jméno se převáděly předáním novému vlastníkovi a zápisem nového vlastníka do seznamu akcionářů. Společnosti na akcie měly na výběr, zda budou emitovat akcie ve formě na jméno nebo na majitele, ale často se v praxi stávalo, že zakládací listiny společností, až do červencové monarchie, obsahovaly různé formy akcií.

Další kategorií akcií, byly akcie úplatné a bezúplatné, toto rozlišení pochází již z období starého režimu, přičemž placené akcie byly takové, které akcionáři obdrželi po upsání určitého obnosu peněz nebo po vložení nějaké movité či nemovité věci do základního jmění a plynula z nich práva na podíl na zisku a likvidačním zůstatku. Oproti tomu v bezúplatných akciích bylo obsaženo výhradní právo k výkonu určité činnosti. V praxi, ale docházelo v případě bezúplatných akcií k různým modifikacím, tak například ve stanovách Společnosti ronské parní z roku 1826 bylo stanoveno, že držitelé bezúplatných akcií mají právo na podíl na zisku, ale v případě zániku společnosti již neměli právo na podíl

⁵³ Code de Commerce, version consolidé en 7 mars 2014, s. 84 – 87 [online]. Dostupné na internetových stránkách:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20140308&cidTexte=LEGITEXT000005634379&fastReqId=1333648976&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle>

na likvidačním zůstatku, toto právo bylo vyhrazeno akcionářům s úplatnými akciemi. Bezúplatné akcie vymizely ze zakládacích listin a stanov společností až po roce 1830 a byly nahrazeny akciemi podobného charakteru, označované jako akcie průmyslové⁵⁴.

Průmyslové akcie držitelům zajišťovaly kromě jiných výhod i pevný podíl na zisku, jednalo se většinou o jednu čtvrtinu nebo jednu třetinu, výjimečně jednu polovinu ze zisku, ale tak jako v případě bezúplatných akcií i s akciemi průmyslovými nebylo spojeno právo na likvidačním zůstatku společnosti, v případě jejího zrušení. Například zakladatelé železniční společnosti Saint-Etienne v Lyonu obdrželi 400 průmyslových akcií, těchto 400 akcií je opravňovalo k podílu na zisku ve výši jedné poloviny ze zisku společnosti.

Průmyslové akcie, s určitými drobnými odchylkami, byly podobné tzv. akciím „kupónovým“, se kterými jsme se mohly setkat nejčastěji v plavebních společnostech nebo železničních společnostech, které provozovaly činnost na základě udělené licence státem. Do „užívacích“ akcií bylo vtěleno právo na podíl na zisku, ale pouze z poloviny čistých příjmů, druhá polovina zisku připadala státu. V padesátých letech 19. století se objevily další druhy akcií. Zakladatelům těžařských společností, tepláren a dalších, náležely tzv. kmenové akcie. Členové statutárních orgánů společností vlastnily „správcovské“ akcie, se kterými byla spojena zvláštní práva, např. přednostní hlasovací práva, přednostní právo na podílu na zisku při jeho rozdělování a podobně.

Podle mého názoru tento stav mnohosti druhů akcií byl velmi nepřehledný a zneužitelný, avšak Státní rada neučinila žádné kroky k překonání těchto nedostatků až do roku 1867, kdy byl vydán zákon, který novelizoval úpravu společností na akcie obsaženou v Obchodním zákoníku⁵⁵.

4.3. Akciové společnosti a akcie podle současného Obchodního zákoníku

⁵⁴ Anne LeFebvre-Teillard: *La société anonyme au XIXe siècle*, professeur a l'Université de Paris XIII, presses universitaires de france, s. 167

⁵⁵ Anne LeFebvre-Teillard: *La société anonyme au XIXe siècle*, professeur a l'Université de Paris XIII, presses universitaires de france, s. 170

V platném francouzském obchodním zákoníku nalezneme úpravu akciové společnosti v člancích 225 až 270. Vymezení akciové společnosti v platném Obchodním zákoníku je velmi podobné definici z Obchodního zákoníku z roku 1807. Akciová společnost je společností, jejíž základní kapitál je rozdělen na akcie o určité jmenovité hodnotě, přičemž základní kapitál musí činit minimálně 37 000 eur. Akciová společnost musí být založena alespoň sedmi akcionáři. Při založení akciové společnosti musí zakladatelé vypracovat stanovy společnosti, které se ukládají ve sbírce listin u příslušného obchodního soudu, a jeden výtisk musí být veřejně dostupný v sídle společnosti. Zakladatelé jsou povinni veřejně oznámit založení společnosti podle podmínek stanovených nařízením Státní rady. Zakladateli nemohou být osoby, které jako členové statutárního orgánu v jiné společnosti, dostali společnost do úpadku, nebo ti, kteří jsou členy řídicích orgánů v jiných společnostech. Akcionáři nejsou za jednání společnosti odpovědni.

Vnitřní systém organizační struktury společnosti může být dvojího typu, buď dualistický, a nebo monistický. V případě dualistického typu organizační struktury společnosti jsou orgány společnosti valná hromada, správní rada a „účetní komisaři“. Valná hromada je shromážděním všech akcionářů a je nejvyšším orgánem společnost. Valná hromada se schází alespoň jednou za rok. Do její působnosti náleží rozhodování o změně stanov, volba a odvolávání členů správní rady či generálního ředitele, schvalování účetní závěrky, a další. Správní rada je statutárním orgánem. Členové správní rady jsou jmenováni při založení společnosti na zakládající valné hromadě a po založení společnosti jsou odvolávání a znovujmenování valnou hromadou. Funkční období správců je šestileté. Mohou být znovuzvoleni valnou hromadou, pokud stanovy nestanoví jinak. Zajímavostí je, že stanovy mohou určit další konkrétní podmínky pro výkon funkce, například mohou pro vznik funkce správce stanovit minimální věkovou hranici. Taktéž Obchodní zákoník stanoví v článku 225 odst. 19, počet správců, kteří přesáhli věkovou hranici 70 let, nesmí tvořit více jak třetinu z celé správní rady. Správcem může být jak právnická osoba, tak fyzická osoba. Správci, kteří vykonávají vedení společnosti za úplatu, musí mít uzavřenou pracovní smlouvu se společností. Správní rada si volí ze svého středu předsedu správní rady, který vykonává řídicí funkci ve správní radě a zastupuje společnost navenek. Účetní komisaři dohlíží nad vedením společnosti, kontrolují správnost a úplnost účetních dokladů, a podobně.

V monistickém systému vnitřní organizační struktury společnosti vykonává působnost statutárního orgánu generální ředitel. Generálním ředitelem může být zvolena pouze fyzická osoba na rozdíl od člena správní rady, kterým může být i právnická osoba. Generální ředitel společnosti vystupuje za společnost navenek a odpovídá za jednání společnosti. Jinak nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada a kontrolním orgánem je dozorčí rada. Valná hromada v tomto organizačním uspořádání nevolí a neodvolává generálního ředitele, ale tato pravomoc přechází na kontrolní radu. Dozorčí musí mít alespoň tři členy a maximální osmnáct členů, kteří jsou voleni valnou hromadou na dobu tří nebo šesti let. Členové dozorčí rady nejsou odpovědní za jednání společnosti. Kontrolní rada dohlíží nad vedením společnosti.

Akcie je cenným papírem, do kterého je vtěleno právo na dividendy, právo účastnit se a hlasovat na valné hromadě (vyjma akcií bez hlasovacích práv) a právo na likvidačním zůstatku. Akciová společnost může emitovat akcie o určité jmenovité nebo vkladové hodnotě ve formě na jméno nebo na majitele. Vlastníci akcií na jméno se musí povinně zapisovat do zvláštního registru akcionářů vlastnicích akcie na jméno. Akcie, které obsahují pouze tato základní práva, se označují jako „běžné“ akcie u nás označované jako kmenové a akcie, s nimiž jsou spojena zvláštní práva, se označují jako prioritní akcie. S prioritními akciemi je spojeno například právo na přednostní vyplacení dividend, přednostní právo při zvyšování základního kapitálu na úpis akcií. Dále se akcie člení podle podoby na listinné a zaknihované. Akcie jsou volně převoditelné. Akciová společnost může nabývat vlastní akcie od akcionářů, ale pouze do výše 10 % základního kapitálu.

4.4. Akciové společnosti a akcie podle české platné právní úpravy

Od 1. ledna 2014 jsou akciové společnosti upraveny v zákoně číslo 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech v platném znění (dále jen „zákon o obchodních korporacích“) a současně se uplatní i obecná úprava korporací obsažená nově v zákoně číslo 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

V úvodních ustanoveních upravujících akciové společnosti zákona o obchodních korporacích je vymezena akciová společnost jako společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií. Název nebo také firma společnosti musí nést označení „akciová společnost“, které může nahrazovat

zkratka „akc. Spol.“ nebo typicky „a.s.“. Akcionáři při založení společnosti musí vložit do společnosti peněžité nebo nepeněžité vklad, avšak za dluhy společnosti neručí ani v případě, že dosud nesplnili svou vkladovou povinnost. Souhrn všech vkladů tvoří základní kapitál společnosti. Základní kapitál může být vyjádřen v české měně nebo v eurech, jestliže společnost vede účetnictví v eurech, přičemž *výše základního kapitálu akciové společnosti musí činit alespoň 2 000 000,- Kč, nebo 80 000,- EUR.*⁵⁶ Pro účinné založení akciové společnosti musí být v souhrnu splacen základní kapitál ve výši minimálně 30 % v době určené ve stanovách a na účet banky určený ve stanovách, ale nejpozději do okamžiku podání návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku. Společnost vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku.

Zákon o obchodních korporacích zavedl, tak jako ve francouzské právní úpravě možnost dvojího systému vnitřní struktury společnosti. Prvním typem je dualistický model s těmito orgány: valnou hromadou, představenstvem a dozorčí radou. Druhým systémem je systém monistický, ve kterém se namísto představenstva zřizuje statutární ředitel a namísto dozorčí rady, správní rada.

Valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti, je tvořena všemi akcionáři. Valná hromada se musí konat minimálně jednou ročně. Valná hromada rozhoduje o změnách stanov, volí a odvolává orgány společnosti, rozhoduje o zvýšení či snížení základního kapitálu a o dalších záležitostech uvedených v § 421 zákona o obchodních korporacích. *Statutárním orgánem společnosti je představenstvo, kterému přísluší obchodní vedení společnosti*⁵⁷. Představenstvo musí mít minimálně tři členy, ale stanovy mohou určit počet jiný. Členy mohou být jak fyzické tak právnické osoby. Pokud není ve stanovách uvedena délka funkčního období člena představenstva, platí, že délka funkčního období je jeden rok. Členové si volí a odvolávají svého předsedu. V ustanovení § 441 je obsažen zákaz konkurence pro člena představenstva. Představenstvo odpovídá za činnost společnosti. Představenstvo odpovídá za správné vedení společnosti.

Nad výkonem činnosti představenstva a společnosti dohlíží dozorčí rada. Dozorčí rada zejména nahlíží do všech účetních dokladů a jiných dokladů, přezkoumává účetní závěrky sestavené představenstvem. Počet členů je stejný jako počet členů představenstva, pokud není ve stanovách určeno jinak a funkční

⁵⁶ Citace ustanovení § 256 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, platném znění

⁵⁷ Citace ustanovení § 435 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění

období je tříleté, ale ve stanovách může být délka upravena odlišně. Členové dozorčí rady a členové představenstva musí mít se společností uzavřenou smlouvu o výkonu funkce.

V rámci monistického systému správní rada vykonává stejnou působnost jako dozorčí rada v dualistickém systému. Stejná pravidla platí i o počtu jejích členů včetně funkčního období. *Statutárním orgánem společnosti je statutární ředitel jmenovaný správní radou. Statutárním ředitelem může být pouze fyzická osoba a přísluší mu obchodní vedení společnosti*⁵⁸.

Akcie je cenným papírem, s nímž je spojeno právo jako společníka podílet se na řízení společnosti, na jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zrušení akciové společnosti s likvidací. Novinkou, kterou zavedl zákon o obchodních korporacích je, že akcie mohou mít jmenovitou, nebo účetní hodnotu. Akcie s účetní hodnotou se nazývají kusové akcie. *Akcie může mít formu cenného papíru na řad nebo na doručitele, přičemž akcie ve formě cenného papíru na doručitele se označuje jako akcie na majitele. Společnost může vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír. Akcie ve formě cenného papíru na řad se označuje jako akcie na jméno*⁵⁹. Akcionáři vlastníci akcie na jméno se zapisují do seznamu akcionářů vedený společností. Vlastníci akcií mohou akcie volně převádět, avšak převoditelnost akcií na jméno může být ve stanovách omezena souhlasem orgánu společnosti. Společnost může vydat akcie, se kterými jsou spojena zvláštní práva představující rozdílný, pevný podíl na zisku, nebo rozdílná váha hlasů a podobně. Akcie, s nimiž nejsou spojena zvláštní práva, se označují jako akcie kmenové.

4.5. Porovnání francouzské a české právní úpravy

Hlavní odlišnosti spatřuji zejména v pravidlech týkajících se zakládání společnosti. Domnívám se, že ve francouzském obchodním zákoníku je minimální výše základního kapitálu oproti naší právní úpravě velmi nízká, nedosahuje ani poloviny kapitálu potřebného pro založení akciové společnosti u nás. Jak jsem zmiňovala výše, v České republice s účinností k 1. lednu 2014 proběhla rozsáhlá rekodifikace celého soukromého práva. Ve staré úpravě byla zakotvena možnost

⁵⁸ Citace ustanovení § 463 č.90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění

⁵⁹ Citace ustanovení § 263 č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění

zakládat společnost veřejným úpisem akcií, dnes již tuto možnost zákon o obchodních korporacích neobsahuje na rozdíl od francouzského Obchodního zákoníku. Další pravidlem, které nebylo zahrnuto do zákona o obchodních korporacích, bylo ustanovení týkající se minimálního počtu zakladatelů při založení akciové společnosti, tedy akciovou společnost podle české právní úpravy může založit pouze jediná fyzická nebo právnická osoba, oproti tomu ve francouzském Obchodním zákoníku nám úvodní ustanovení stanoví minimální počet zakladatelů společnosti pro její účinné založení.

Co, se týče vnitřního systému orgánů společnosti, jsou si úpravy obsažené v obou zákonech velmi podobné, až na některé drobné odchylky spočívající v názvech, počtech členů či funkčním období členů orgánů. Velmi mě například zaujalo, že členové správní rady jsou omezeny maximální věkem a stanoví, že mohou určit další podobná omezení a nároky na členy správní rady. Podle mého názoru pravidla věnující se akciím obsažená ve francouzském Obchodním zákoníku jsou taktéž velmi podobná jako v zákoně o obchodních korporacích vyjma dvou hlavních odlišností, a to, zákon o obchodních korporacích umožňuje vydávat akcie o jmenovité, nebo účetní hodnotě a francouzský obchodní zákoník umožňuje emisi akcií o jmenovité a vkladové hodnotě.

Dále stejně jako podle zákona o obchodních korporacích, tak podle francouzské právní úpravy může společnost emitovat akcie ve formě na jméno nebo na doručitele nebo-li na majitele, přičemž akcie znějící na jméno jsou vždy v listinné podobě, kdežto akcie vydané na majitele mohou být pouze v zaknihované podobě, tedy jejich listinná podoba je nahrazena zápisem do zákonem stanovené evidence zaknihovaných cenných papírů. Stejná pravidla taktéž platí pro převoditelnost akcií v listinné podobě a pro akcie v zaknihované podobě.

Mám za to, že tyto podobnosti právní úpravy akciové společnosti a akcií, alespoň co se týče jejich základů, obsažené v naší a francouzské úpravě jsou způsobeny harmonizací legislativy, o kterou se již několik let pokouší Evropská Unie.

5. Vývoj obchodního soudnictví

5.1. Historie obchodního soudnictví ve 12. až 18. století

Obchodní soudy patří mezi nejstarší soudy z francouzské soudní soustavy, jejich počátky se datují do konce středověku. Do dnes existují v počtu 135 obchodních soudů. Jedná se o speciální francouzskou instituci, obchodní soudy jsou tvořeny výlučně obchodníky volenými jejich vrstevníky, jako kolegiálním orgánem, ačkoliv dnes je i běžné smíšené obsazení složené z obchodníků tak profesionálních soudců.

První zmínky o soudnictví na francouzském území jsou spojeny s příchodem italských obchodníků, kteří zde zakládali obchodní osady a sdružovali se v obchodních organizacích, spory řešili zvláštními soudy.⁶⁰ Tedy právě Italům vděčíme za dochované záznamy, v podobě kupeckých listin, rozsudky kupeckých soudců, které nás uvádí do počátků nejen obchodu, ale i obchodního soudnictví ve francouzském království.

Obchod se na území francouzského království vyvíjel sice pomalu, ale bez přerušení, zrodily se zde, první velké trhy a obchody. Rozvoj byl ovlivňován působením různých okolností, rozličnými podmínkami ve městech a na venkově, sociálními nepokoji mezi lidmi, působením šlechty a možných měšťanů na obchodování a rozhodování sporů, neexistencí pravidel, které by upravovaly obchodní vztahy a spory vznikající z obchodních závazků, tím vším obchod trpěl, jednotlivé nešvary a přežitky byly odstraňovány v průběhu století právě pomocí různých výsad, ediktů, vyhlášek až nakonec za císařství byla vydána ucelená úprava obchodního soudnictví obsažená v obchodním zákoníku, a došlo tak k překonání feudálních předpisů⁶¹.

Nicméně i mezi šlechtou a bohatými měšťany, kteří z obchodu pouze

⁶⁰ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*., s. 5, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁶¹ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*., s. 6, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

bohatli a neohlíželi se na práva běžných kupujících se našli takoví, kteří projevovali úsilí o rozvoj obchodu, a osobní zájmy tak nezastínily zájmy kupců a kupujících. Mezi tyto uvědomělé osoby patřily například hrabata z Brie a Champagne, kteří vytvořili slavné trhy, když propůjčovali městům kupecké výsady (privilegií). V obsahu výsad můžeme nalézt zmínky o speciálních soudních institucích, které byly oprávněny rozsuzovat pře mezi obchodníky a návštěvníky trhů (kupujícími).

V obchodním soudnictví v již samotných základech můžeme spatřovat odlišnosti oproti obecnému soudnictví, které se vyznačovalo ve středověku velkou krutostí a nelítostí. Spory z obchodu byly řešeny na způsob dnešního rozhodčího soudnictví.

Již ve 12. století, se využívalo obchodní soudnictví na jarmarcích v kraji Champagne. Na jarmarcích v Champagne byli hrabětem jmenováni úředníci, kteří byli oprávněni dohlížet nad chodem jarmarku. První takovéto právo bylo uděleno jedním z hrabat v roce 1174. Obsahem těchto oprávnění bylo zejména právo rozsuzovat spory mezi trhovci a dohlížet nad pořádkem jarmarku. Jelikož jarmarky se konaly během roku v různých městech v kraji, tak i tito úředníci museli putovat do míst konání jarmarků, aby dohlíželi nad jejich chodem a probíhaly zde i zasedání na místě v případě řešení sporů, proto se pro toto oprávnění vžil název tzv. „putovní soudnictví“.

Do výsad byla vtělena veškerá působnost ve věcech týkajících se trhů (úředníci řešili taktéž násilí na trzích, spory týkající se závazků z uzavřených smluv či prodeje) a osob (výlučně bylo omezeno na osoby zabývající se činnostmi na trhu).

Pro urychlení průběhu řízení bylo zrušeno několik zastaralých pravidel, nově například se zkrátila doba, na kterou mohli úředníci odročit jednání na velmi krátkou dobu, dalším novinkou bylo zavedení odkladného účinku výkonu rozhodnutí na místě, pokud bylo podáno odvolání, to té doby se odkladný účinek se neaplikoval. Systém upravil i způsob dokazování, vyloučil důkaz osobní zárukou a nechal vzniknout novým důkazním prostředkům jako například důkaz přísahy nebo psaný důkaz. A nakonec upravil proces donucení pro splnění výkonu rozhodnutí. Dlužníci byli zavázáni ze svých závazků osobně svým tělem a svým majetkem. Pokud by se nedostavili k soudu bez omluvy, vystavovali se riziku, že jim bude zabaven majetek, nebo mohli být dokonce potrestáni újmou na svobodě

či dokonce na zdraví. Na druhou stranu pokud se dlužník dostavil na soudní zasedání, mohl soud ještě před zahájením líčení na žádost dlužníka, za složení dostatečné záruky, lhůtu pro splatnost dluhu prodloužit nebo se spor pokusil smírně urovnat.

Držitelům těchto privilegií se říkalo běžně pojmem „ochránci trhů“, jelikož jak už jsem výše uváděla pouze jako soudci, ale zároveň jako stráž a vykonavatelé rozhodnutí, přičemž mohli využívat své moci jako prostředku nátlaku, který zabezpečil bezproblémový chod trhů, pro tento účel mohli vydávat zákazy, týkající se provozování trhů nebo i přístupu na něj, vyhledávat dlužníky na útěku apod⁶².

V roce 1340 Philippe de Valois (Filip de Valois) obnovil a znovu potvrdil trhové privilegium nesoucí výsadní oprávnění obchodním soudním institucím rozhodovat spory z oblasti kupeckých vztahů⁶³. O necelé století později v roce 1419 byly vytvořeny trhy v Lyonu.

Taktéž v Ženevě byly zřízeny trhy, které skýtaly nadbytek zboží, což lákalo sousední kupce, zejména kupce z Lyonu. Města v průběhu 15. století skvětala právě díky obchodu, spory byly řešeny kultivovanějšími způsoby v podobě kupeckých soudů, avšak oproti tomu lidé na venkově žili v chudobě, jelikož vše co vypěstovali, vyrobili, všechn dobytek museli vyvážet do měst, proto se nezdávka objevovaly bouře a nepokoje venkovanů, které byly potlačeny vojenskou silou. Tato situace působila negativně na celé království.⁶⁴

Za vlády krále Karla VI se běžně konaly v Lyonu dva oficiální stálé trhy, a za jeho následovníků Karla VII a Ludvíka XI tj. v 14. století byly zřízeny další dva stálé trhy. Důležitost trhů v Lyonu stále rostla, trhy přitahovali velké množství francouzských obchodníků a taktéž cizinců a stávali se nespočetnými příležitostmi

⁶² Paul Didier, Philippe Didier: *Droit commercial*, , ECONOMICA, 2004, s. 34, ISBN: 9782717849097

⁶³J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*., s. 6, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁶⁴ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*., s. 7, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

k uzavírání výhodných obchodních transakcí⁶⁵.

Kromě lyonských trhů měly taktéž věhlasnou pověst trhy ve městě Brie a v kraji Champagne, která jim byla zajišťována kupeckými výsadami. Dohled nad dodržováním těchto výsad prováděli soudci, kteří byli nazýváni jménem Savary, nebo-li strážci zákona. Obsah kupeckých výsad z Brie a Champagne se však odlišoval od kupeckých privilegií z Lyonu. Obchodní soudy v Lyonu měly více oprávnění, širší působnost, byly více rozšířené a obchodní soudci byli více nezávislí, s lepší pověstí a to dokonce i mimo království.

Král Ludvík XI. nařízením ze dne 8. března roku 1462 svěřil správu všech trhů v Lyonu lyonskému konšelovi, který byl, kromě toho, oprávněn dávat dobrozdání na všechny otázky nebo rozporuplné debaty, které mu byly směřovány z řad úředníků od obchodníků, v případě jeho nepřítomnosti jej zastupoval náměstek konšela.

O dva roky později tj. dne 29. dubna 1464 vydal král Ludvík XI. druhý edikt, kterým se pravomoc konšelů rozšířila, od nynějška byli oprávněni řešit stížnosti kupujících týkající se například kvality zboží. Edikt umožnil radním, měšťanům, vesničanům a obyvatelům města Lyonu vybírat z řad významných kupců smírčí obchodní soudce, aby urovnávali spory mezi obchodníky a dalšími účastníky trhů, vyjma těch sporů, které spadaly do působnosti konšela.

Avšak obchod se více a více rozvíjel, tím vznikaly i nové vztahy mezi obchodníky a kupujícími a obchodníky navzájem a taktéž spory z těchto vztahů, na které úprava obsažená v ediktech nebyla schopná rychle a pružně reagovat, proto vyvstávala stále naléhavější potřeba pro tvorbu nových právních předpisů, které by obchodní vztahy dostatečně upravovaly a sjednotily postup při řešení sporů mezi obchodníky a kupujícími.

O téměř století později v roce 1549 král Jiří II., vydal edikty pro města Toulouse a Thiers. Edikty umožňovaly, aby převoři a konzulové, společně, soudili bez formálního postupu všechny spory mezi obchodníky a mezi kupci a kupujícími. Stejná instituce byla zřízena v roce 1556 ve městě Rouen⁶⁶.

⁶⁵ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial, commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 7, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁶⁶ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial, commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 9, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

Úprava obsažená v ediktech pro jednotlivá města byla často velmi různá, výjimkou byla úprava obchodu a soudnictví ve městech Toulouse, Thiers nebo v Rouen si byla velmi podobná, téměř jednotná. Tak například předpisy, jež upravovaly tyto instituty ve městě Hospital se značně odlišovaly od ediktů pro města Toulouse, Thiers nebo Rouen, z toho důvodu bylo nutné tuto rozdílnost nějakým způsobem řešit. Proto bylo v srpnu roku 1560 vydáno nařízení krále Františka II., pro město Paříž s platností i pro jiná kupecká města, za účelem sjednocení dosavadní úpravy.

Nařízení počítalo s vytvořením rozhodčího soudnictví pro řešení rozepří z kupeckých vztahů. Avšak jak se v praxi ukázalo, tato forma obchodního soudnictví nebyla nejvhodnější. Rozhodčí soudy se příliš neuplatnily, ačkoliv záměrem bylo rychlé řešení sporů, docházelo naopak k častým průtahům řízení ze strany rozhodců, jelikož rozhodci se mnohdy nemohli dohodnout na jednotném vyřešení sporu, účastníci řízení si stěžovali na průtahy tyto průtahy řízení a na neschopnost a neodbornost rozhodců, a proto byla potřeba najít jiné lepší řešení, které bylo spatřováno v realizaci speciálního soudnictví o dvou instancích.

Úprava pro řešení sporů z obchodních vztahů obsažená v nařízení z roku 1560 byla jako málo důrazná a neúčinná ve velkém rozsahu změněna nařízením z listopadu roku 1563. V ustanovení nového nařízení článku prvního se nacházelo oprávnění pro obchodního převora a konšely města Paříže jmenovat a volit na shromáždění obchodní soudce a náhradníky, z počtu sta význačných měšťanů, především obchodníků, kteří museli být původem z francouzského království a obyvatelem města Paříže.

Volby měly probíhat po dobu tří dnů, během těchto třech dnů se každý bohatý měšťan shromáždění veřejně před ostatními kandidáty představil a na závěr třetího dne shromáždění vybralo ze sta účastníků 5 obchodníků a další náhradníky. Jednoho z pěti zvolených obchodníků poté shromáždění jmenovalo obchodním soudcem a zbylí čtyři obchodníci se stali poradci obchodního soudce, společně tvořili soudní senát. Pro stvrzení své funkce museli soudce a jeho poradci složit přísahu před obchodním převorem. Funkční období obchodního soudního senátu bylo jednoleté⁶⁷.

⁶⁷ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 10, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

Následující články nařízení vymezovaly pravomoc soudce a přísedících senátu. Zejména prohlašovaly, že účelem soudce a jeho rádců jako přísedících senátu je rozhodovat spory mezi obchodníky, které se mohly například týkat výroby zboží, kvality výrobků a zmírnění následků ze sporu, v případě škody.

Nařízení taktéž zrcadlilo potřebné změny, které vyvolal vznik nových politických institucí a obchodního soudnictví vytvořilo pevně organizovanou instituci v rámci středověku. Obchodní kodex z roku 1807 později s určitými novelizacemi převzal zavedená pravidla, z nařízení z roku 1563, a to zejména úpravu smírčího řízení, volbu soudců z řad hodnostářů, správu soudu, úpravu speciálních kompetencí a pevně daných kompetencí soudců. Nařízení bylo původně vydáno pouze pro město Paříž, avšak bylo osvojeno a značně používáno i všemi ostatními kupeckými městy, až nakonec byla stanovena prohlášením z roku 1566 všeobecná platnost nařízení pro celou Francii⁶⁸.

Nařízení zdůrazňovalo nezávislost obchodních soudů, což podpořilo ustanovením, které výslovně zakazovalo, aby zákonodárná moc zasahovala do soudnictví, což můžeme považovat za první krok tzv. tripartitě moci. Soudcům bylo umožněno rozhodovat nejen na základě pevně vymezených oprávnění, které jim nařízení přiznávalo, ale taktéž mohli při rozhodování sporů tyto kompetence překročit, rozhodovali tedy spory na základě svého uvážení a nemuseli se řídit pouze pravidly danými v ediktu.

Avšak provoz obchodního soudnictví byl nákladný, a proto kvůli nákladné správě musel král Jiří III., v roce 1579 udělat patřičná opatření, která vedla ke zrušení obchodních soudů v menších městech, tam, kde byl obchod málo rozvinutý a ve městech, které nebyly uvedeny v nařízení mezi městy s obchodními soudy⁶⁹.

Začátkem 17. století oblíbenost obchodního soudnictví začala velmi klesat, odpor vůči němu byl zejména spatřován ze strany bohatých měšťanů a šlechticů, kteří se vznikem obchodních soudů ztratili vliv při řešení pří, často prohrávali

⁶⁸ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial, commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 11, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁶⁹ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial, commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 13, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

spory, taktéž profesionální soudci zasedající při obecných soudech vyvíjeli nátlak, aby řešení sporů z obchodních vztahů přešlo do jejich působnosti a často se pokoušely o převzetí obchodních věcí pod svou agendu i bez oprávnění. Názory vlivných vrstev se dostaly až ke královskému dvoru, v době, kdy na trůn nastoupil teprve mladičkový král Ludvík XIII., a nezkušeného krále dokázaly ovlivnit natolik, že dal pokyn k vypracování nového předpisu, který by odstranil obchodní soudy.

Ludvík XIII., pod tímto tlakem vydal dne 2. října roku 1610 prohlášení o změně obchodního soudnictví. Provádění výkonu rozhodnutí měly na starosti výkonné složky, nebo-li četaři, které působily u obecných soudů a v jejich působnosti bylo kromě toho ještě spousta dalších oblastí, prováděli rozhodnutí ve věcech týkajících se vod, lesů, provádění výkonu rozhodnutí ve věcech státních, účetní komory. Edikt jim umožnil dokonce v některých případech rozhodnout o uložení trestu těm obchodníkům, kteří se bránili výkonu rozhodnutí obecných soudů, kterým byli podrobeni. Navíc se touto deklarací rozšířily pravomoci i vězeňským hlídačům, kterým bylo umožněno, aby vězněným dlužníkům k trestu ukládali pokuty i ve výši nad 50 liber. Obchodní soudnictví tak muselo projít náročnou zkouškou, avšak tento boj přežilo, což dokazuje kodifikace obchodního zákoníku z roku 1807⁷⁰.

Novým ministrem financí po Fouquetovi se stal Colbert. Colbert byl tímto nastalým stavem velmi znepokojen, a proto zvažoval jak problém vyřešit. Řešení spatřoval ve vydání nového nařízení, stalo se tak roku 1673, které ve značné míře převzalo ustanovení z nařízení z let 1563 a 1565 a na závěr uvádělo, že nařízení je aplikovatelné a platné ve všech kupeckých městech na území celé Francie. Ke dni účinnosti nařízení došlo k obnově obchodních soudů do původní podoby podle nařízení z let 1563 a 1565 a navíc obchodní soudnictví obdrželo nezpochybnitelné právo k rozhodování sporů mezi kupci navzájem a kupci a kupujícími. Nikdo nemohl jednat v rozporu s tímto nařízením, do kterého byla vtělenu vůle jeho veličenstva Ludvíka XIV. Pravomoc obchodních soudů se nařízením rozšířila i na rozhodování sporů z námořního obchodu, avšak byla zde ponechána určitá volnost, jelikož spory mezi námořníky navzájem řešili nadále lodní admirálové⁷¹.

⁷⁰ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 14, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁷¹ J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce*

5.2. Obchodní soudnictví v 19. století

V průběhu 19. století se z obchodního soudnictví stala jedna z předních institucí francouzského království, přesto však stále byly slyšet kritické názory. Během projednávání obchodního zákoníku Státní radou, někteří členové Státní rady podporovali obchodní soudnictví a hájili postavení soudců obchodních soudů, a někteří z nich zase prohlašovali, že obchodní soudci jsou spíše jakými si rozhodci než skutečnými soudci, a že je obchodní soudnictví přežitek. Přes všechny tyto okolnosti bylo obchodní soudnictví ponecháno v obchodním zákoníku téměř ve stejné podobě, jak bylo upraveno vyhláškami za krále Ludvíka XIV, zákonodárci upřesnili způsob, jakým obchodní soudy vznikaly, volbu členů soudu, délku funkčního období členů soudu, způsob rozhodování a průběh řízení před soudem. Několika drobných změn se tato pravidla dočkala v roce 1840. Další již významná novela byla představena v roce 1848, ale vyhlášena byla až dekretem z 3. března 1852⁷².

5.2.1. Soudní soustava obchodních soudů

Obchodní zákoník nestanovil počet soudů a pouze odkazoval na jiný veřejnoprávní předpis, kterým se určoval počet obchodních soudů a taktéž uváděl města, ve kterých měly být obchodní soudy zřízeny. Obchodní zákoník pouze uváděl, že se má jednat o velká města s rozvinutým obchodem a pokud tak můžeme hovořit, s prvky průmyslové výroby.

Soudní obvod každého obchodního soudu se kryl se soudním obvodem občanského soudu, avšak zákoník předpokládal ustanovení několika obchodních soudů, které se nacházely v soudním obvodu samostatném, tak aby zde nepůsobil žádný občanský soud a byly výslovně označovány jako samostatné soudní

Livre IV De la juridiction commerciale, s. 16, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁷² J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial, commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, s. 17, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

obvody.

Z hlediska složení v jakém obchodní soud zasedal při rozhodování sporů, obchodní zákoník určil, že soud bude rozhodovat pouze v senátu. Senát obchodního soudu byl tvořen předsedou, soudci, přičemž počet soudců u soudu nesměl klesnout pod dva soudce a maximálně mohlo být přítomno osm soudců a předseda soudu. Počet náhradníků byl upravován přiměřeně podle potřeby, tzn. podle toho, o jaký spor se jednalo, podle komplikovanosti sporu apod. Další podrobnosti týkající se obsazenosti obchodních soudů měl stanovit veřejnoprávní předpis pro každý soud samostatně.

V ustanoveních článků šest až osm byl upraven způsob, jakým byly soudci a náhradníci vybíráni. Členové soudu byli voleni shromážděním složeným z vážených a nejbohatších obchodníků ve městě, a to zejména byli majitelé obchodních domů, kteří museli mít i určité morální vlastnosti, především museli být počestní, poctiví a spravedliví. Členové shromáždění byli vedeni v seznamu voličů, a právě ze svých řad si vybírali soudce a náhradníky.

Seznam voličů byl vyvěšen u všech obchodníků ve voličském okrese a schválen ministrem. Počet členů shromáždění se lišil v závislosti na velikosti města, nesměl být však nižší než 25 voličů ve městech s počtem nepřekračujícím 15 tisíc obyvatel a ve městech s počtem obyvatel nad 15 tisíc se s každým jedním tisícem lidí zvyšoval v rozumném poměru i počet voličů soudců a jejich náhradníků.

Ze shromáždění byl vybrán soudcem nebo náhradníkem takový kandidát, který kromě základních výše zmíněných podmínek, které musel člen shromáždění splňovat, splňoval další obchodním zákoníkem stanovené podmínky, a to minimální věkovou hranici třiceti let a musel vykonávat svou profesi kupce či velkoobchodníka se vši počestností a nejméně po dobu pěti let. Předsedou soudce směla být zvolena osoba starší čtyřiceti let a nesměla jím být vybrána osoba z řad bývalých soudců a osoba, která již slouží u stávajících soudů.

Samotná volební procedura probíhala následujícím způsobem, postupně se odevzdávaly hlasy jednotlivcům, nakonec byl zvolen ten kandidát, který obdržel absolutní většinu hlasů. Na volbu předsedy soudce bylo upozorněno před započítáním hlasování, s tím, že volbě předsedy soudce předcházela odlišný postup od běžného způsobu volby soudců a náhradníků.

Po konání prvního kola voleb pro obsazení do obchodního soudu, zvolený předseda soudu a polovina soudců s náhradníky, vykonávali svou funkci po dobu dvou let, a soudci s náhradníky obchodního soudu, kteří byli zvoleni ve druhém kole voleb, vykonávali svou funkci již pouze po dobu jednoho roku.

V následujících volebních obdobích bylo funkční období všech soudců a náhradníků bez rozdílů dvouleté. Předseda soudu a soudci včetně náhradníků nesměli být na své pozici delší dobu než dva roky a znovu zvoleni směli být až po uplynutí jednorozhodného intervalu.

U každého soudu kromě soudců a náhradníků byl přítomen soudní aparát, který byl tvořen soudním zapisovatelem a soudními vykonavateli, kteří byli jmenováni vládou. Jejich pravomoci a povinnosti, způsob odměňování měly být upraveny veřejnoprávním předpisem.

Pro město Paříž byla zřízena obchodní stráž, která byla zmocněna prováděním výkonů soudních rozhodnutí. Její ustanovení, způsob organizace a její kompetence byly stanoveny taktéž ve zvláštním předpise.

Soudci v čele s předsedou zasedali při soudním řízení v senátech. Senát obchodního soudu byl tvořen nejméně třemi soudci. Pokud se soudce na soudní jednání nedostavil, nesměl jej žádný náhradník za účelem doplnění senátu nahradit a soudní líčení muselo být odročeno, v tomto můžeme spatřovat dnešní zásadu práva na zákonného soudce obsaženou snad ve všech evropských ústavách či listinách základních práva a svobod nebo úmluvách o základních lidských právech a svobodách včetně naší Listiny základních práv a svobod, ve které můžeme tuto zásadu dohledat v článku 38 odstavci prvním.

Podle ministerstva právníků, nyní ministerstva spravedlnosti, bylo zakázáno v souladu s článkem 414 občanského soudního řádu, aby byla strana sporu popotahována před soudy a aby druhá strana podávala stížnosti před soudem, pokud neprokáže, že má na věci právní zájem a věcnou legitimaci nebo neuvede zvláštní zmocnění, které by ji k tomu opravňovalo. Tímto zmocněním či oprávněním, pro to aby došlo k zahájení řízení a strana mohla uplatňovat své právo v rámci soudního jednání, byl originál nebo kopie soudního předvolání, které se předkládalo soudnímu zapisovateli, a teprve potom mohlo začít soudní jednání.

Oproti soudcům z obecných civilních soudů, kde soudci byli odměňováni,

aby se tím zajišťovala jejich nezávislost a nestrannost, byla funkce obchodních soudců neplacená a považovala se tedy za čestnou.

Soudci potvrzovali své zvolení složením přísahy před vstupem do funkce u odvolacího soudu, který sídlil ve městském soudním obvodě, do něhož spadal i příslušný obchodní soud, kde soudce skládající přísahu měl působit. Nově zvolení soudci směli písemně požádat odvolací soud, zda mohou složit slib u obecného civilního soudu, který se nacházel ve stejném soudním obvodě jako obchodní soud, pokud jim bylo vyhověno, tak přísahali u daného obecného civilního soudu. V takovém případě obecný civilní soud musel každé slovo přísahy zapisovat a tento záznam slibu zaslal odvolacímu soudu, který jej vložil do soudního spisu. Všechny tyto formalities musely být plněny na přání státního zastupitelství, které vykonávalo dohled nad jejich dodržováním. Obchodní soudnictví, tak jako obecné civilní soudnictví spadalo pod kontrolu tehdejšího ministra právníků (nebo-li spravedlnosti).

5.2.2. Kompetence obchodních soudů

Obchodním soudům bylo svěřeno oprávnění rozhodovat o všech sporech, které mohly vznikat ze závazků a smluv uzavřených mezi obchodníky, kupci či trhovci, bankéři, spory mezi těmito osobami, a osobami, které byly obchodní činností dotčeni na svých právech.

Zákon považoval za obchodní jednání velmi různorodé činnosti, zejména uvádí nákup potravin a zboží za účelem jeho dalšího prodeje. Nákup se mohl uskutečňovat buď pouhou směnou v naturáliích (zboží, potravin, výrobků) mezi kupci nebo prostřednictvím peněz, nebo zhotovením díla a za nákup byl považován i dnešní pronájem věci, kdy věc mohl „kupující“ za úplatu užívat.

Podle obchodního zákoníku byli obchodníky všechny manufakturní společnosti, zprostředkovatelské společnosti, tedy dnešní obdoba obchodních zástupců, silniční přepravní společnosti nebo vodní přepravní společnosti, kromě toho i dodavatelské společnosti, obchodní kanceláře, dražební společnosti, veřejné obchodní společnosti.

Za obchodní činnost byly považovány taktéž, směnárenské, bankovní a makléřské operace. Všechny obligační vztahy vznikající mezi obchodníky, kupci a bankéři a mezi všemi osobami, které tyto vztahy určitým způsobem zavazovaly, a taktéž jednání jako bylo úplné či částečné promíjení dluhů.

Jelikož obchodní zákoník obsahoval nově i úpravu námořního obchodu, tak rovněž označoval za obchodníky a obchodní činnost, všechny stavební a lodní společnosti a jejich provoz, a to především nakupování, prodej a následný prodej velkých plavidel pro říční a mořské plavby. Všechny vývoz a dovoz námořní a všechny nákup nebo prodej nářadí, strojů a zásob, které sloužili pro opravy lodí, posádky apod.

Včetně pronájmů lodí, půjček pro účely námořního obchodu, pojištění a další úkony týkající se námořního obchodu. Všechny dohody a smlouvy o mzdě a pronájmu lodních posádek. Všechny závazky námořníků týkající se provozování obchodních lodí.

Obchodní soudy byly, kromě toho oprávněny vést řízení proti dodavatelům, řešit spory mezi kupci a jejich zaměstnancům, ale pouze takové spory, které souvisely s provozováním obchodu. Často musely taktéž projednávat stížnosti ze strany kupujících, berních úředníků nebo účetních.

Dále bylo v pravomocích obchodních soudů rozhodovat o úpadcích společnostech a pro tyto účely vedly zvláštní veřejný rejstřík zvaný o obchodnících v úpadku, který se velmi podobal dnešnímu insolvenčnímu rejstříku, navíc se v něm vedly záznamy o potvrzení a ověření pravosti přihlášených pohledávek věřiteli.⁷³

Z působnosti obchodních soudů byly vyňaty určité věci, a to na základě několika výjimek, jedna z nich se například týkala směnek. Pokud směnky neměly požadované náležitosti podle čl. 112 obchodního zákoníku nebo na dlužných úpisech nebyl podpis osoby obchodníka, tedy výstavce, a nebyly vystaveny v rámci obchodního styku, jako prostředek placení nebo ručení, při bankovní nebo makléřské (zprostředkovatelské) činnosti, obchodní soud nebyl oprávněn případ projednat a věc musel postoupit obecnému civilnímu soudu, ale pouze v případě, že o to žalovaná strana požádala, jak uvádí článek 636 obchodního zákoníku. Jestliže tedy směnky a dlužné úpisy obsahovaly všechny náležitosti podle článku 112 obchodního zákoníku, a to zejména podpis obchodníka, výstavce, tak podpis druhé strany, remitent, i pokud nebyl obchodníkem, ale stalo se tak v rámci obchodního vztahu, byl obchodní soud vždy oprávněn k řešení sporu, a mohl tak

⁷³ Fournel, Jurisoonsulte : *Code de commerce accompagné de notes et observations, par M. Fournel, Jurisoonsulte*, Paris, Chez Clament freres, Libraires-Editeurs, s. 417, 422 [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

rozhodnout ve věci a v případě, pokud nebylo rozhodnutí dobrovolně splněno, vynucovat jeho splnění prostřednictvím soudního donucení.⁷⁴

Z působnosti obchodního soudnictví byly vyňaty žaloby podané proti vlastníkům, zemědělcům nebo vinařům při prodeji produktů pocházejících z jejich vinic, žaloby podané proti obchodníkům, kteří neplatili za nákup potravin a zboží, které měli pro osobní potřebu. Tyto výjimky a další případy obsažené v tomto článku obchodního zákoníku spadaly pod jurisdikci obecných civilních soudů.

Soudům taktéž náležela pravomoc schvalovat dohody mezi úpadci a věřiteli. Obchodní soudy zajišťovaly prodej majetku úpadce a z výtěžku prodeje uspokojovaly dlužníkovy věřitele, kterým bylo přiznáno právo soudem podle článku 901 občanského soudního řádu.

V článku 639 Obchodního zákoníku byla uvedena minimální hodnota výše sporu, obchodní soudy tak byly podle tohoto článku, využívány jako poslední možný prostředek nápravy a soudy byly činné v případech, kdy byly podány žaloby, jejíž předmětem byl spor přesahující alespoň 1000,- franků. Poslední dva články tj. článek 640 a 641 Obchodního zákoníku stanovily, že v soudních obvodech, kde obchodní soudy nebyly, měly vykonávat jejich působnost obecné civilní soudy a to takovým způsobem jaký přiznával Obchodní zákoník obchodním soudům, taktéž uváděly, že účinky rozhodnutí by měly být stejné, jako by je vydal obchodní soud včetně výkonu rozhodnutí.

5.2.3. Průběh soudního řízení před obchodními soudy

Samotný průběh řízení před soudem obchodní zákoník neupravoval a odkazoval v ustanoveních článků 642 a 643 na úpravu obsaženou v občanském soudním řádu v hlavě dvacáté v článcích 414 až 442. Obchodní zákoník pouze uváděl v ustanoveních o místní příslušnosti pro podání odvolání, přičemž odvolání proti rozhodnutí soudů měly být podávány u odvolacího soudu pro

⁷⁴ Fournel, Jurisoonsulte : *Code de commerce accompagné de notes et observations, par M. Fournel, Jurisoonsulte*, Paris, Chez Clament freres, Libraires-Editeurs, s. 425, [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

soudní obvod, ve kterém se nacházel obchodní soud⁷⁵.

Soudní řízení se zahajovalo žalobou, která musela obsahovat povinné náležitosti, jinak byla odmítnuta. Během hlavního jednání nebyl před obchodními soudy přítomen státní zástupce, tak jako v obecném soudnictví.

V případech, které vyžadovaly rychlé projednání věci, předseda soudu mohl stanovit přesný termín projednání v kratší lhůtě, než byla obvyklá pro zahájení jednání. Podle ustanovení v článku 417 Občanského soudního řádu, byl soud ve složitějších případech oprávněn požadovat po žalobci složení kauce nebo prokázání dostatečné platební schopnosti.

Článek 420 Občanského soudního řádu upravoval obecnou a zvláštní místní příslušnost soudu. Žaloba se podávala u místně příslušného soudu, obecně podle místa bydliště žalovaného, v případech zvláštní místní příslušnosti ji musel žalobce podat u obchodního soudu v obvodu, ve kterém byl uzavřen obchod, či „dán slib“ v případě směnek, nebo v místě, kde bylo zboží dodáno, nebo v obvodu, ve kterém byla provedena platba. Ve věcech námořního obchodu, byla dána místní příslušnost soudu podle ustanovení článku 418 Občanského soudního odlišně, z důvodu, že mořeplavci se často nezdržovali v místě svého bydliště a bylo by je téměř nemožné předvolávat k dostavení se k jednání, proto byly oprávněny k projednávání sporů z námořního obchodu obchodní soudy podle místa, kde zrovna loď kotvila. Obsílky se tak doručovaly obesílané osobě v městských přístavech, kde loď dočasně kotvila.

Články 424 a 425 Občanského soudního řádu se zabývají procesními podmínky ze strany soudu. Soudy, byly povinny tak jako je tomu dnes zkoumat před zahájením soudního řízení procesní podmínky řízení, místní příslušnost ověřovaly i během hlavního jednání, pokud soud dospěl k závěru, že mu některá z těchto podmínek chybí, vyznamenal o své nepříslušnosti strany sporu.

Odvolací soud byl oprávněn zrušit rozsudek soudu nižšího stupně ze zákonem vymezených důvodů, zejména z důvodu zmatečnosti rozhodnutí nebo, pro to, že soud, který jej vydal, nebyl kompetentní podle článku 424 Občanského soudního řádu.

V případě úmrtí některé ze stran v průběhu řízení, obsahoval v ustanovení článku 426 Občanský soudní řád univerzální nástupnictví, obdobně jak obsahuje

⁷⁵Fournel, Jurisoonsulte : *Code de commerce accompagné de notes et observations, par M. Fournel, Jurisoonsulte*, Paris, Chez Clament freres, Libraires-Editeurs, s. 428, [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

dnešní český Občanský soudní řád ve svém paragrafu 107, procesní nástupce nastoupil za tuto stranu na její pozici v jednání.

Před samotným zahájením soudního jednání si strany směly mezi sebou smírně urovnat spor, a to před jedním nebo třemi rozhodčími, kteří se snažili navrhnout stranám sporu optimální variantu pro vyřešení sporu.

Podle ustanovení článku 434 Občanského soudního řádu, jestliže se nedostavil k soudnímu řízení žalovaný, předseda senátu mohl na návrh žalobce vydat rozsudek pro zmeškání a vyhovět požadavkům žalobce.

Soudní jednání mohlo probíhat ve veřejném nebo v neveřejném zasedání, záleželo na rozhodnutí předsedy soudu, v jakých případech zvolí veřejné či neveřejné zasedání. Jednání bylo provázeno zásadou ústnosti. Vyslýchaná strana nemusela před soudem vypovídat pro některou ze zákonných překážek, přičemž vyslýchaná osoba na to musela upozornit soudce.

Pokud účastníci řízení měli pochyby o nestrannosti soudce, měli možnost namítnout podjatost soudce, a to do třech dnů po jmenování soudce členem příslušného soudního kolegia.

Při provádění důkazů obchodní soudy postupovaly taktéž podle příslušných ustanovení tj. článků 432 a následujících Občanského soudního řádu. Všechny provedené důkazy musely být zaznamenány a vloženy do soudního spisu, typicky svědecká výpověď byla zachycena písemně soudním zapisovatelem a podepsána svědkem, jak již jsem uváděla výše, svědek měl právo odmítnout vypovídat, což zapisovatel musel taktéž poznamenat.

Pro vyhotovení a odeslání rozhodnutí účastníkům řízení se vyžadovala stejná forma a postup podle článků 141 a 146 Občanského soudního řádu pro soudy prvního stupně. Jestliže se žalobce nedostaví k soudu, soud považuje toto za vadu ze strany žalobce a žalovaného zproští žaloby. Rozhodnutí bylo vykonatelné následující den po doručení oběma stranám. Obchodní soudy byly oprávněny, též prohlásit rozhodnutí za předběžně vykonatelné rozhodnutí při složení kauce nebo při prokázání dostatečné platební schopnosti nebo i bez složení kauce.

5.2.4. Průběh řízení před odvolacím soudem

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí obchodního soudu v prvním stupni bylo odvolání. Lhůta pro podání odvolání byla tříměsíční, která začínala

běžet ode dne doručení rozhodnutí a uplynula nejpozději okamžikem, kdy vypršela oběma účastníkům řízení. Do uplynutí lhůty pro podání odvolání směly strany upravovat podání nebo vzít odvolání zpět. Odvolání bylo možno podat rovnou po vynesení rozhodnutí soudu prvního stupně.⁷⁶

Podle ustanovení článku 445 Občanského soudního řádu lhůty běžely účastníkům řízení současně, avšak docházelo ke stavení lhůty pro podání odvolání, v případě nezletilého nebo nesvéprávnému, pokud neměli opatrovníka, až do chvíle než jim byl ustanoven opatrovník. Běh lhůty se též stavěl, pokud strana ve lhůtě pro podání zemřela, v jeho zájmu mohli podat odvolání dědicové po pozůstalém. Osoby, které se nacházely mimo území císařství, například, kvůli uskutečňování obchodu v zámoří, či pro účely zajišťování zahraničního obchodu ve prospěch státu, měly lhůtu pro podání odvolání prodlouženou na jeden rok od doručení rozhodnutí. Nebylo možné se odvolat proti rozhodnutí, které nebylo dosud vykonatelné, taktéž proti upravujícímu průběh řízení a jestliže spor nepřesahoval v souhrnu částku nebo cenu 1000 franků a v dalších případech, kdy soud rozhodoval v jediné instanci, takové odvolání bylo odmítnuto jako nepřípustné.

Lhůta do kdy měl odvolací soud rozhodnout nebyla v Obchodním zákoníku stanovena, ani Občanském soudním řádu, ale aby se zabránilo průtahům řízení, mělo být rozhodnuto o odvolání proti rozhodnutím obchodních soudů, co možná nejrychlejším způsobem. Postup řízení odvolacího soudu až po vydání konečného rozhodnutí se měl řídit podle první části Občanského soudního řádu, třetí knihy upravující celý soudní proces u obecných civilních soudů v prvním stupni.⁷⁷

⁷⁶ Fournel, Jurisoonsulte : *Code de commerce accompagné de notes et observations, par M. Fournel, Jurisoonsulte*, Paris, Chez Clament freres, Libraires-Editeurs, s. 429, [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

⁷⁷ Fournel, Jurisoonsulte : *Code de commerce accompagné de notes et observations, par M. Fournel, Jurisoonsulte*, Paris, Chez Clament freres, Libraires-Editeurs, s. 430, [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com

Závěr

Cílem mé diplomové práce, který jsem si vytyčila v úvodu, bylo seznámit čtenáře s vývojem obchodu a obchodního práva v období od středověku a novověku až po současnou právní úpravu a s obchodním soudnictvím v první polovině 19. století. Domnívám se, že z načerpaných materiálů, převážně z cizojazyčných, ze kterých jsem mohla čerpat v rámci návštěvy knihovny právnické fakulty, Univerzity ve Štrasburku, se mi tohoto cíle podařilo dosáhnout. Díky vstřícnému přístupu knihovnic jsem směla nahlížet do všech dostupných knih v knihovně, které uvádím v seznamu použité literatury. Doufám, že pro čtenáře, kteří si mou práci přečtou, bude její obsah určitým přínosem, že se doví i informace, se kterými se doposud nesešli v knižních publikacích věnujících obdobné problematice, která byla tématem mé diplomové práce.

Kapitolou věnující se obchodnímu soudnictví ve Francii, tj., vývoji obchodního soudnictví ve druhé polovině 19. století a ve 20. století až po současnou dobu s porovnáním s rozhodovací praxí českých soudů, bych se chtěla zabývat podrobněji v rámci své rigorózní práce.

Resumé

My diploma thesis is mapping development of business and Commercial Code in France from the early Middle Ages until now, with primary focus on period of Napoleon Bonaparte rule, originally as consul and later as emperor, when one of the four famous French codes. It is Commercial Code from 1807 that started modern commercial law and cancelled recent not so comprehensive version contained especially in royal edicts from 17th and end of 18th century. Except commercial law I have included into my thesis also chapter dedicated to the commercial judiciary in period from the Middle Ages until the first half of 19th century, when we can really talk about commercial judiciaries as it looks like today as per organization, competencies and process itself.

In the initial chapter called “Development of commercial law in French kingdom” I explain, how business was organized in the Middle Ages and what rules it followed. When business processes and relationships among merchants was guided by traditions and business practice defined in important merchant towns. Finally from 16th century and more important in 17th century business rules were regulated by royal rules. Second chapter connects to the first one where it describes in detail, especially its content and structure, Commercial Code accepted in 1806 and valid from 1st of January 1807 in all French countries.

As business and industry were growing it brought needs for law regulations and that is why Commercial Code was revised during 19th century. In the next parts of my thesis I describe briefly amendments of Commercial Code until now.

In fourth chapter I compare selected law institutes in French Commercial Code with Czech law adaptation in law about Commercial companies and cooperatives and Civil Code. I describe general interpretation joint-stock company and shares in detail.

Last chapter provides overview of evolution of the commercial judiciary from 16th century or more accepted 17th century where it finishes with amendment of the Commercial Code in fourth book where structure and competencies of the commercial judiciary is defined. In case of judicial proceedings also sections from Civil judicial rules were used to help.

Seznam použité literatury:

Knižní zdroje:

a) České

1. Balík, Stanislav, Právní dějiny evropských zemí a USA. Stručný nástin., Plzeň, Aleš Čeněk 2010,
2. FERRO, Marc., *Dějiny Francie a Monaka*, 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006
3. J. Kincl a kol. *Všeobecné dějiny státu a práva*, Praha: Panorama, 1983
4. Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon obchodních korporací. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013,
5. Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění

b) Cizojazyčné

6. Y. De Cordt, C. Delforge, T. Léonard, Y. Pouillet, *Manuel de droit commercial*. Louvain, 2011,
7. Paul Didier, Philippe Didier: *Droit commercial*, ECONOMICA, 2004, ISBN: 9782717849097,
8. Dermot Cahill, John D. Cooke, *The modernisation of EU Competition Law, Enforcement in the EU*, FIDE 2004 National Reports, ISBN: 0 521 60559,
9. Philippe Merle, Anne Fauchon: *Droit commercial Sociétés commerciales*, 7. édition, DALLOZ, 2000, IBSN: 3125011174,
10. Jacques Mestre, Marie-Exe Pancrazi: *Droit Commercial droit interne et aspects de droit international*, 26. édition, L.G.D.J. 2002, IBSN: 3125033571,
11. Anne LeFebvre-Teillard: *La société anonyme au XIXe siècle*, professeur a l'Université de Paris XIII, presses universitaires de france,
12. Françoise Dekeuwer- Défossez, Édith Blary-Clément, Montchrestien: *Droit commercial, activités commerciales, commerçants, fonds de commerce, concurrence, consommation*, 2001, 7. Édition, ISBN: 2.7078.1261.8,

13. Paul Le Canu, Jean-Michel Lucheux, Michel Pitron, Jean-Pierre Sénéchal: *Enterprises en difficulté, prévention, redressement et liquidation judiciaires*, Paris: GLN Joly éd, 1994, ISBN: 2-907512-40-4
14. Code de commerce, édition conforme a l'édition originale de l'imprimerie impériale, Paris Stéréotype D'Herhan, de l'imprimerie des freres Mame, 1807,

c) Časopisecké:

15. "Quelques aspects tenant au secret des affaires en droit commercial (XVIIe-XIXe siècles)", *Revue historique de Droit Français et Étranger*, 1998-3, s. 371

d) Ostatní

Internetové:

16. Code de commerce, édition a Dessau et Leipsig chez George Voss, 1808, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com
17. Jules Gendebien, Éléments de droit commercial par Jules Gendebien, fils, avocat a la Cour d'appel Bruxelles, encyclopédi populaire, [online], Dostupné na internetových stránkách www.books.google.com
18. Jules Gendebien, Éléments de droit commercial par Jules Gendebien, fils, avocat a la Cour d'appel Bruxelles, encyclopédi populaire, [online], Dostupné na internetových stránkách www.books.google.com
19. J. Bédarride, Paris Auguste Durand: *Droit commercial , commentaire du code de commerce Livre IV De la juridiction commerciale*, [online], Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com
20. Code de procédure civile, Paris de l'imprimerie impériale, 1806, [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com
21. Fournel, Jurisoonsulte : *Code de commerce accompagné de notes et observations, par M. Fournel, Jurisoonsulte*, Paris, Chez Clament freres, Libraires-Editeurs, [online]. Dostupné na internetových stránkách: www.books.google.com
22. Article „ *Constitution de l'An XII - Empire - 28 floréal An XII*“, [online]. Dostupné na internetových stránkách: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/les->

- constitutions-de-lafrance/constitution-de-l-an-xii-empire-28-floreal-an-xii.5090.html,
23. Catherine DELPLANQUE, „*Le code de commerce 1807*“, [online].
Dostupné na internetových stránkách:
<http://www.afhj.fr/ressources/Origine%20du%20Code%20de%20commerce-Delplanque.pdf>,
24. „*La période napoléonienne*“, [online]. Dostupné na internetových stránkách: <http://www.justice.gouv.fr/histoire-et-patrimoine-10050/la-justice-dans-lhistoire-10288/la-periode-napoleonienne-11908.html>,
25. „*L'œuvre révolutionnaire : les fondements de la justice actuelle*“, [online]. Dostupné na internetových stránkách: <http://www.justice.gouv.fr/histoire-et-patrimoine-10050/la-justice-dans-lhistoire-10288/loeuvre-revolutionnaire-lesfondements-de-la-justice-actuelle-11909.html>,
26. „*Histoire de la Cour de cassation*“, [online]. Dostupné na internetových stránkách: <http://www.justice.gouv.fr/histoire-et-patrimoine-10050/la-justice-dans-lhistoire-10288/histoire-de-la-cour-de-cassation-22450.html>,
27. „*La justice na France*“, [online]. Dostupné na internetových stránkách: http://www.justice.gouv.fr/art_pix/plaquette_justiceenfrance_fr.pdf,
28. Tulard Marie-José, article „*Le Code de commerce*“, [online]. Dostupné na internetových stránkách:
http://www.napoleon.org/fr/salle_lecture/articles/files/codecomm_Tulard_Fayard.asp,
29. Novela Obchodního zákoníku, zákon č. 2011-850, [online]. Dostupné na internetových stránkách:
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=6>,
30. Novela Obchodního zákoníku, zákon č. 2012-387, [online]. Dostupné na internetových stránkách: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=4>,
31. Novela Obchodního zákoníku, zákon č. 2012-1270, [online], Dostupné na internetových stránkách: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=1>,

32. Novela Obchodního zákoníku zákon č. 2011-205, [online], Dostupné na internetových stránkách:<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=7>,
33. Novela Obchodního zákoníku zákon č. 2008-776, [online], Dostupné na internetových stránkách :<http://www.legifrance.gouv.fr/affichSarde.do?reprise=true&fastReqId=1751874571&idSarde=SARDOBJT000007106511&page=15>
34. Code de Commerce, version consolidé en 7 mars 2014, [online]. Dostupné na internetových stránkách:
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20140308&cidTexte=LEGITEXT000005634379&fastReqId=1333648976&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle>